

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему: «РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ»**

Виконав:
студент 4 курсу групи УОз-41
спеціальності 292 –
«Міжнародні економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»
першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

Джимшиашвілі Г.М.

Керівник: к.е.н., доц. Мірошніченко Т.М.

Рецензент:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. завідувача кафедри
міжнародних
економічних відносин
імені Артура Голікова
Іван МАРЧЕНКО**

«_____» _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Джимшиашвілі Гураму Михайловичу**

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Роль міжнародних кредитно-фінансових організацій у сучасній світовій економіці»

Керівник роботи: Мірошніченко Тетяна Миколаївна, к. е. н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від 24.01.2024 року № 4002-5/166

2. Строк подання студентом роботи 20.05.2024

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

Розглянути сутність сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій; проаналізувати класифікацію, структуру та напрями діяльності їх місце та роль сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій; проаналізувати динаміку функціонування міжнародних кредитно-фінансових

організацій; виявити особливості співпраці сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій з різними країнами світу; визначити пріоритети співпраці міжнародних кредитно-фінансових організацій з Україною.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Теоретичні засади функціонування міжнародних кредитно-фінансових організацій
2	Особливості ролі сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій у світовій економіці

5. Дата видачі завдання _____ 30.10.2023 _____

Студент

Джимшиашвілі Гурам Михайлович
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник роботи

Мірошніченко Т.М.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1. Теоретичні засади функціонування міжнародних кредитно-фінансових організацій.....	9
1.1. Генеза розвитку міжнародних кредитно-фінансових організацій ...	9
1.2. Класифікація, структура та напрями діяльності сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій	16
Висновки до першого розділу.....	29
Розділ 2. Особливості ролі сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій у світовій економіці	31
2.1. Динаміка функціонування міжнародних кредитно-фінансових організацій у світовій економіці.....	31
2.2. Особливості співпраці сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій з різними країнами світу	39
2.3. Пріоритети співпраці міжнародних кредитно-фінансових організацій з Україною.....	50
Висновки до другого розділу.....	57
Висновки.....	59
Список використаних джерел.....	61

ВСТУП

Актуальність даної теми. Міжнародні кредитно-фінансові організації займають важливе місце у системі міжнародних економічних відносин, а також істотно впливають на розвиток економіки, такі організації є одним із найважливіших ланок світової економіки та вагомим джерелом фінансових ресурсів, що необхідні країнам для подальшого розвитку.

Підвищення рівня економік низки держав, становлення потужного та дієвого механізму гарантування економічної співпраці держав і забезпечення надійного функціонування валютно-фінансової галузі нині стало неодмінним фактором зростання економіки світу. Це має стати гарантією подальшої безпеки і стабільності на регіональному та універсальному рівнях. В умовах глобалізації економіки міжнародні фінансово-кредитні інституції є дієвим важелем керування світовою валютно-фінансовою системою і основним чинником у фінансовій підтримці держав щодо реалізації економічних трансформацій.

Уряди майже усіх держав світу все частіше послуговуються зовнішніми позиками для підтримки та зростання національних економік. На сьогодні додалась іще одна потреба використання зовнішніх кредитів – це проблема браку державного фінансування. Глобалізаційні процеси, викликані розвитком міжнародних фінансово-кредитних організацій та найсучасніших технологій, стали основним рушієм цього явища. Окрім цього в Україні на порядку денному стоїть проблема використання коштів, що залучені шляхом міжнародних кредитів. Співробітництво нашої держави і міжнародних кредитно-фінансових установ має на меті не лише одержання та повернення залучених грошей, але і їхнє продуктивне використання упродовж терміну кредитування.

Нині нагальним питанням державної політики будь-якої держави є гарантування високих темпів зростання національної економіки. Досягнення

цієї мети без зовнішніх кредитних ресурсів видається малоімовірним, хоча і має як переваги, так і ризики.

Теоретичні основи та реформування світової кредитно-фінансової системи представлено у роботах зарубіжних учених різних наукових економічних шкіл, зокрема: Дж. Вільямса, Дж. Білсона, Б. Грехема, Р. Дорнбуша, Х. Джонсона, Г. Касселя, Дж. М. Кейнса, Р. Манделла, П. Месона, Ф. Махлупа, К. Рогоффа, Р. Нюрксе, Л. Саме, Р. Тріффіна, Г. Уіндера, Дж. Флемінга, М. Фрідмена, Ф. Хайєка та ін. Вагомий внесок щодо вивчення проблем міжнародного кредитування в економіках різних країн протягом останніх років досліджувалося видатними українськими вченими такими, як В. Геєць, Л. Шинкарук, Я. Жаліло, В. Барановський, І. Лютий, П. Куцик, О. Михайлик, М. Бех, В. Колосова та ін.

Проблематика діяльності світових фінансово-кредитних організацій, закономірностей функціонування МФО у світовій економіці, форм і рівнів взаємодії фінансово-кредитних організацій з національними економіками, а також формування світової фінансової архітектури були предметом дослідження у багатьох працях таких дослідників: В. Буйтер, Р. Канбур, Е. Коуз, Г. П. Ланкес, Ф. Мошіріан, М. Обстфельд, Е. Прасад, К. Рогоф, Т. Сендлер, М. Штерн та багато інших.

Однак, дослідженню ролі міжнародних кредитно-фінансових організацій в умовах відкритого внутрішнього збройного конфлікту приділено не так багато уваги. Надання Україні кредиту МВФ стало унікальною подією історії фонду. Міжнародний валютний фонд ніколи раніше не виділяв фінансування країнам, які перебувають у стані збройного конфлікту. Це суперечить внутрішнім правилам організації. Усе вищезазначене обумовлює актуальність теми нашого дослідження, визначає його мету, завдання.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей та ролі сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій у світовій економіці.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) Розглянути історичний аспект та основні етапи розвитку міжнародних фінансових організацій;
- 2) Дослідити структуру, напрями та види діяльності сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій;
- 3) Проаналізувати динаміку функціонування міжнародних кредитно-фінансових організацій;
- 4) Визначити особливості співпраці сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій з різними країнами світу;
- 5) Виявити пріоритети співпраці міжнародних кредитно-фінансових організацій з Україною.

Об'єктом дослідження є процес функціонування сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій.

Предметом дослідження є особливості динаміки функціонування сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій в контексті їх співпраці з різними країнами світу.

Методи дослідження. На різних етапах дослідження використовувалися загальнонаукові методи, різні спеціальні методи (економіко-статистичний та економетричний аналіз), загальнологічні методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція та аналогія), теоретичні методи (узагальнення, факторний, системний та структурно-функціональний аналіз), емпіричні методи, такі як порівняння. Основою теоретичної бази дослідження послужили роботи та наукові публікації зарубіжних та вітчизняних науковців з питань економічного зростання країн в умовах співпраці з сучасними міжнародними фінансово-кредитними організаціями.

Інформаційну основу дослідження складають нормативно-правові та законодавчі акти, звітно-аналітичні та статистичні огляди та звіти Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, дані Європейської статистичної служб, Ради з фінансової

стабільності, Міжнародного валютного фонду, Європейського банку реконструкції та розвитку, офіційні матеріали міжнародних фінансових організацій, Банку міжнародних розрахунків, Міжнародної організації комісій з цінних паперів, Ради з фінансової стабільності, Всесвітнього економічного форуму.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить 64 сторінки тексту, 17 рисунків, 4 таблиці. Список використаних джерел містить 54 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Генеза розвитку міжнародних кредитно-фінансових організацій

Велика Депресія і Друга світова війна завдали колосальних збитків у ХХ столітті не лише економікам країн, але золотому стандарту. Найбільшої шкоди зазнав золотовалютний стандарт, завдяки якому центробанки держав здійснювали обмін своїх банкнот не на золото, а на валюту, маючи для цього окремі валютні запаси. Такий стан справ став причиною розробки нової валютно-фінансової системи, яка була б спроможна функціонувати у нових повоєнних реаліях та давати відповіді на виклики світового господарства. Міжнародні економічні відносини на той момент вимагали термінового коригування, держави потребували нових фінансових ресурсів задля відбудови повоєнної економіки. Одним із наслідків Другої світової війни стало те, що певні країни, особливо США, після війни перетворились із боржника на кредитора і мали істотний надлишок цих ресурсів та можливість допомогти країнам, яким цього ресурсу бракувало. Тож постала потреба створення системи міжнародного співробітництва, керування якою здійснювалося б за допомогою певних міжнародних стандартів. Також ця система мала б сприяти міжнародному економічному розвитку.

У 1944 році відбулася Бреттон-Вудської міжнародна фінансова конференція. Її підсумки визначили нову організаційну структуру післявоєнної міжнародної економіки. Також було ухвалено рішення з приводу створення фінансових організацій, які б спромоглися відновити міжнародну економіку і валютно-фінансову систему та забезпечити їхню стабільність і розвиток у майбутньому. Міжнародний валютний фонд і Міжнародний банк реконструкції та розвитку стали цими організаціями [1].

Основоположними міжнародними фінансовими організаціями є Група Світового банку і Міжнародний валютний фонд. Міжнародний банк реконструкцій та розвитку (МБРР), який є головною і найбільш впливовою із п'яти організацій, що входять до складу Групи Світового банку, створено задля фінансування певних перспективних проєктів. Виділення коштів на інші цілі – скажімо, політичні – можливе лише за виняткових обставин. Вочевидь, МБРР було створено через політичний ризик, що стає причиною впливу на економічну політику держав, що розвиваються.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – це міжнародна фінансова організація, створена для:

- а) сприяння міжнародній валютній співпраці через консультації;
- б) сприяння систематизованим валютним домовленостям між членами;
- в) допомоги у здійсненні багатосторонньої системи розрахунків у міжнародній торгівлі;
- г) виділення фінансових ресурсів державам-членам з метою поліпшення їхніх проблемних питань щодо платіжного балансу. Статут МВФ надає кожній країні-члену право на позику за умови дотримання зазначених вимог для задоволення потреб у фінансуванні платіжного балансу. Фонд визнає це право, керуючись збереженням пруденційного балансу використаних ресурсів на рівні 20 % від квоти країн-кредиторів. Тож існування МВФ, як резервного кредитора, є складовою частиною його внеску у гарантування всесвітньої фінансової стабільності [2, с. 275-285].

Таким чином, міжнародні фінансові організації (МФО) було створено задля координації міжнародної економічної діяльності, розв'язання поточних завдань, що виникають на шляху, а також для забезпечення сталого рівня зростання міжнародної економіки. Провідними МФО є Міжнародний валютний фонд, метою створення якого став процес організації і контролю міжнародної валютної співпраці, і Міжнародний банк реконструкції та розвитку, який співпрацює із урядами 7 країн та виділяє кошти, надає гарантії,

консультативні послуги і сприяє подоланню глобальних ризиків, скажімо, зменшенню бідності.

Виникнення міжнародних фінансових організацій з права можна вважати об'єктивним наслідком інтенсифікації міжнародних економічних відносин та розвитку суспільства. Також однією з основних передумов їхнього створення є потреба у формуванні нової валютної системи після Другої світової війни. Наразі система міжнародних фінансових організацій, що пройшла кілька етапів еволюції, є розгалуженою мережею, центральне місце в якій належить мегарегуляторам міжнародних економічних та валютно-фінансових відносин, а саме Міжнародному валютному фонду та Світовому банку [3, с. 238-246].

Якщо розглядати процес еволюції міжнародних фінансових організацій, можна виділити кілька основних етапів, які представлено на (рис. 1.1).

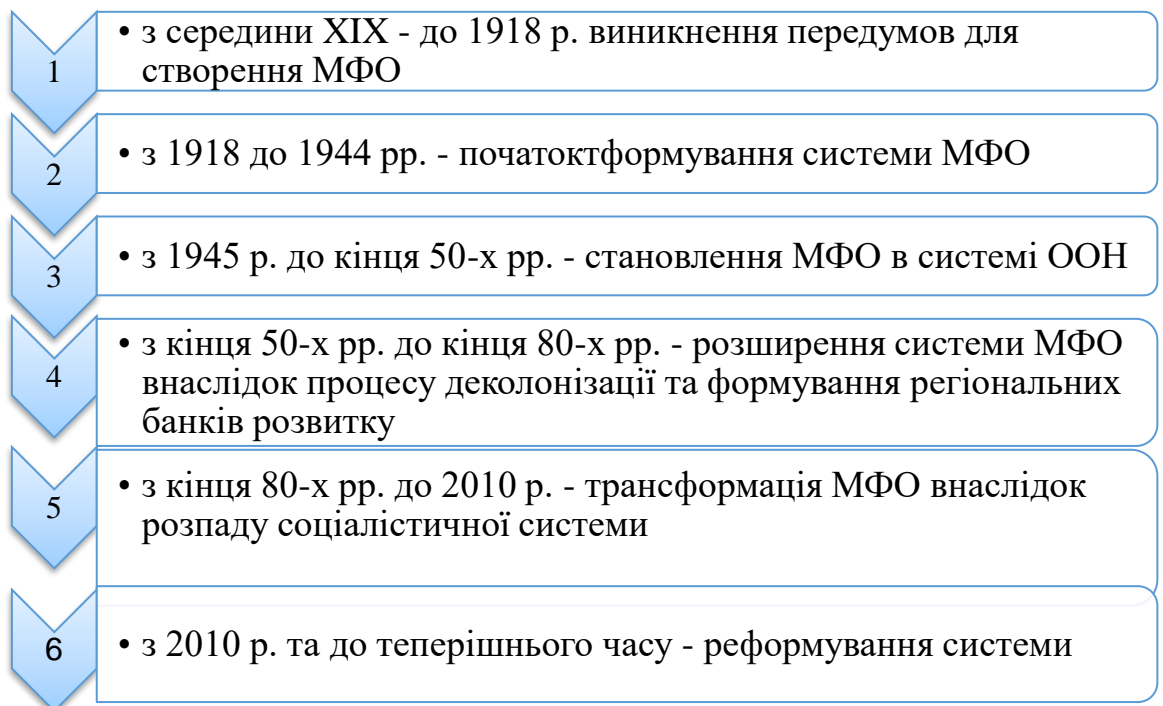

Рис. 1.1. Основні етапи розвитку МФО

Джерело: складено автором за матеріалами [4].

Наслідком становлення міждержавних валютно-кредитних відносин стало створення розлогої системи, що містить універсальні та регіональні фінансові інституції. Промислова революція другої половини XIX століття (США, країни Західної Європи та Японія) стала потужним поштовхом до створення міжнародних фінансових організацій (МФО). Пожвавлення міждержавних фінансових взаємин спричинило потребу в єднанні їхніх спільних зусиль.

Новітнім етапом розвитку міжнародних валютних відносин стало впровадження «класичного золотого стандарту». Паризька конференція 1867 року визначила золото у якості основної одиниці у міжнародних розрахунках. Цей крок став першим на шляху уніфікації грошових систем різних країн «Золотий стандарт» став першою міжнародною валютною системою.

По закінченні Першої світової війни почалося відновлення економік держав, що брали участь у війні. Цими державами у 1922 році було скликано Генуезьку міжнародну конференцію задля повернення рівня економік до довоєнного стану. Проте невдала економічна політика стала причиною погіршення стану фінансів, що спричинило першу глобальну економічну кризу, відому під назвою Велика депресія 1929-1933 років. Незважаючи на це, рішення конференції є значним кроком щодо створення засад міждержавного правового регулювання економічних відносин.

Одним із наслідків першої глобальної кризи економіки стало створення у 1930 році першої міжнародної фінансової структури – Банку міжнародних розрахунків, до повноважень якого входила координація політики центральних (національних) банків та фінансових структур різних країн (Німеччина, Великобританія, Бельгія, Італія, Франція, Японія). Головне завдання банку полягало у сприянні співробітництву центральних банків різних країн, поліпшенні умов для проведення міжнародних операцій, регулюванні сфери кредитних та валютно-фінансових відносин. Хоча діяльність цього інституту до кінця Другої світової війни не забезпечила

відчутного та ефективного результату, вона започаткувала становлення сучасної системи міжнародних фінансових організацій [5].

Отже, першопричинами виникнення МФО була необхідність створення нової міжнародної валютної системи, яка б змогла встановити економічний порядок після фінансового хаосу в період між двома світовими війнами: гіперінфляція в одних країнах, хворобливі дефляційні процеси в інших протягом 20-х років минулого століття, крах золотого стандарту, а також Велика депресія 30-х років.

Закінчення Другої світової війни ознаменувалося створенням найважливішого інституту міжнародного регулювання – Організації Об'єднаних Націй (ООН), діяльність якої передусім стосувалася питань безпеки та миру. Крім цього, було створено й інші важливі організації, які забезпечують управління світовою економікою. Зокрема, у цей період були сформовані структури, як-от Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародний валютний фонд (МВФ), які вважаються результатом Бреттон-Вудської конференції, проведеної у 1944 році та офіційно відомої як Валютно-фінансова конференція ООН.

Концепції Гаррі Уайта, члена Міністерства фінансів США, та Джона Кейнса, члена Міністерства фінансів Великобританії стали підґрунтям цієї конференції. Стрижнем нового порядку, який отримав назву Бреттон-Вудської валютної системи, стала структура фіксованих обмінних курсів різних валют до долара США, вартість якого було зафіксовано у золоті, але з правом коригування.

Далі, вже на Бреттон-Вудській конференції, було ухвалено питання щодо майбутньої структури та принципів всесвітнього керування. План Кейнса мав на меті міжнародне керування неполітичними організаціями, які мали мінімальні повноваження. Загалом цей план передбачав, що провідна політична роль у глобальному регулюванні залишатиметься за державами. План Уайта навпаки мав на меті зовсім іншу концепцію. Він започатковував

глобальне керування через міжнародні фінансові організації, котрі мають власні цілі та завдання, політичну суб'єктність та внутрішні нормами. Цими організаціями стали МВФ та Світовий банк.

У 1950–1960-х роках внаслідок позбавлення колоніальної залежності багатьох держав світу з'явилась велика кількість незалежних держав. Ці держави невдовзі приєдналися до діяльності Світового банку та МВФ. Вони мали неабиякі труднощі щодо соціально-економічної трансформації і слабо розвинену внутрішню інфраструктуру. Набуття незалежності дозволило цим країнам отримувати економічну та політичну допомогу. Період розбудови економік цих держав супроводжувався підтримкою з боку МФО. Фонд і Банк виділили допомогу цим державам щодо вирішення проблем з погашення заборгованості та подолання бідності [6].

Окрім цього, протягом згаданого проміжку часу було створено на різних континентах регіональні фінансові організації, як-от Азіатський банк розвитку, Міжамериканський банк розвитку, Африканський банк розвитку.

1970-ті роки ознаменувалися докорінними змінами міжнародної валютної системи, а саме: відбулася демонетизація золота і перехід до розрахунку у провідних валютах світу. Також було створено новий вид міжнародних резервних активів – спеціальних прав запозичень (СПЗ) на базі МВФ. СПЗ – це міжнародна резервна валюта, що випускається МВФ. Вона розподіляється між державами, що беруть участь у Фонді. Ця валюта використовується для безготівкових міжнародних розрахунків та надання кредитів. Згадана подія сприяла глобалізації світової економіки, особливо наприкінці ХХ століття.

Відповідь МВФ не забарилася, проте виникли нові негаразди. Потоки приватного капіталу переміщалися вільно, але більшою мірою інтегрована економіка світу містила нові чинники вразливості: з 1980-х років спостерігалася низка все більших боргових криз. Відтак з'явилися перші ризики, а також вади глобалізації, які спричинили протести населення.

Згодом до МВФ приєднався Китай, а ще незабаром кількість країн-членів МВФ швидко зростає внаслідок розпаду соціалістичної системи, що зумовило більш широке та масштабне міжнародне економічне співробітництво. З метою підтримки переходу постсоціалістичних країн до ринкової економіки у 1991 році було створено Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), до завдань якого належала фінансова підтримка ринкових реформ [7].

До 1990-х років статус золота у міжнародній фінансовій системі поступово слабшав. Кризові явища, скажімо, Мексиканська криза 1994 року або Азіатська криза 1997–1998 років, не впливали на стабільність долара США, який був тихою гаванню для національних резервів більшості країн.

Проте тісна взаємозалежність між країнами стала причиною миттєвого поширення локальної кризи з іпотечного ринку США на весь світ. У 2008 році паніка загострилася і масштаби Великої рецесії перевищували можливості будь-якої країни обмежити її згубні наслідки. Світова фінансова криза виявила недоліки у діяльності глобальних фінансових організацій, зокрема щодо передбачення, запобігання та вирішення кризових явищ в економіці. МВФ не виконав поставлені перед ним завдання, а саме: виявився неспроможним забезпечити валютно-економічну стабільність у світі та розробити разом із Світовим банком систему раннього попередження кризових економічних явищ, у тому числі у фінансовій сфері.

Відомий економіст М. Бех стверджує, що міжнародний кредит є однією з найважливіших складових сучасних міжнародних економічних відносин» [8, с. 197].

Структурні принципи організації сучасної міжнародної валютної системи вступили у суперечку з новими вимогами до неї в умовах фундаментальних змін в усе більш взаємопов'язаній світовій економіці, формуванні поліцентризму та регіоналізму.

Україна долучилася до співпраці з МВФ та Світовим банком у 1992 році. У 1994–1995 рр. розпочалася активна співпраця з МВФ за програмою системної трансформаційної позики, у межах якої Україна отримала близько 700 млн дол. США на підтримку платіжного балансу. Подальша співпраця з фінансово-кредитними організаціями стає системною [9].

У зв'язку зі збройним нападом російської федерації на Україну наша держава звернулася до МВФ із проханням виділити Україні екстрену фінансову допомогу в розмірі 1,4 млрд дол. США через Інструмент прискореного фінансування (Rapid Financing Instrument, RFI). Виконавча рада МВФ 09.03.2022 ухвалила відповідне рішення [10].

Велика рецесія виявила необхідність реформування існуючої Ямайської валютної системи. З кожним роком вплив глобалізації стає більш відчутним на всіх рівнях у суспільному розвитку, тоді як ефективні механізми її регулювання досі не вироблені. До того ж, незважаючи на існуючі недоліки та необхідність подальшого реформування, МФО залишаються ключовим елементом сучасної глобальної фінансової архітектури.

1.2. Класифікація, структура та напрями діяльності сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій

Міжнародні кредитно-фінансові організації (МФО) – це організації, що створені на основі валютних зав'язків між країнами, метою яких стало фінансування за допомогою позик і грантів економічного та соціального розвитку держав. На сьогодні МФО є одним із головних складників сучасної міжнародної економіки.

Виникнення регіональних фінансових установ, а передусім регіональних банків розвитку, відбулося через посилення впливу країн, що розвиваються, у світовому господарстві та специфічні потреби регіонального розвитку, представлено на (рис. 1.2) [11].

Найстарішою кредитною установою регіонального типу є Банк міжнародних розрахунків (БМР). Його засновано під час реалізації плану Юнга після Першої світової війни у 1930 р. відповідно до міждержавних угод. Мета створення банку полягала в урегулюванні питань платежів Німеччини. Засновували БМР шість центральних банків Великобританії, Німеччини, Італії, Франції, Бельгії та Японії та група американських банків. Банк було розташовано у Швейцарії. БМР мав сприяти співпраці центральних банків держав-учасниць і надавати додаткові можливості щодо здійснення міжнародних фінансових операцій. БМР розпочав свою діяльність 1930 р. у Базелі. До 1932 р. до його складу доєдналися ще 19 країн європейських країн [13].

Рис. 1.2 Види міжнародних фінансових організацій
Джерело: складено автором за матеріалами [12].

БМР незмінно лишається центральною банківською інституцією на світовій арені. Він належить центральним банкам держав-членів, перебуває під їхнім контролем, надає безліч послуг центральним банкам – як членам БМР, так й іншим центральним банкам.

Основною метою міжнародної діяльності банку є зміцнення міжнародної фінансової стабільності. У нинішніх умовах діяльність з інтеграції світових фінансових ринків набула виняткової актуальності. Ця обставина визначає місце і роль банку у міжнародних фінансових відношеннях: БМР є місцем зустрічі делегатів центральних банків; є банком-представником центральних банків (зберігає їхні депозити), що становлять велику частку міжнародних валютних резервів; є агентом з багатьох міжнародних фінансових домовленостей [14].

Статутний акціонерний капітал банку міжнародних розрахунків становить 1500 млн золотих франків. Адміністративна структура БМР має три органи: правління, загальні збори акціонерів, раду директорів. Як банк центральних банків, БМР виконує функцію регулятора діяльності цих банків.

Протягом тривалого проміжку часу у своїй діяльності Банк міжнародних розрахунків поволі став найбільшою інформаційно-дослідною організацією щодо фінансової та монетарної політики. Він надає аналітичну інформацію про ситуацію на міжнародному ринку банківських та фінансових послуг. Аналітика БМР має практичний характер. Банк створює міжбанківську базу, а інформацію з неї надає лише центральним банкам. Ця інформація стосується діяльності центробанків на міжнародних ринках та стану цих валютних ринків [15].

Найбільш впливові міжнародні фінансово-кредитні організації створювалися після Другої світової війни. З-поміж них, мабуть, найпомітнішим є Міжнародний валютний фонд (МВФ). МВФ було створено за результатами міжнародній валютно-фінансовій конференції у Бреттон-

Вудсі (США) 1944 р. Утім функціонувати він почав з березня 1947 р. Штаб-квартиру МВФ розміщено у Вашингтоні, а його відділення – у Парижі. Правління складається із п'яти головних департаментів: для Африки, Європи, Азії, Середнього Сходу і Західної півкулі. Основна мета діяльності МВФ зосереджена на сприянні міжнародній співпраці у валютній сфері, створенні багатовекторної платіжної системи, стабілізації курсів національних валют, підтримці на пристойному рівні платіжного балансу поміж країнами-членами МВФ. Окрім цього, МВФ опікується покращенням економічного середовища. Тож докладніше розглянемо головні функції МВФ (таблиця 1.2).

МВФ від початку був акціонерною організацією. Країни-члени формують ресурси за рахунок внесків країн-учасниць згідно з квотами, які є для кожної країни окремо. Обсяг квоти залежить від ступеня економічного розвитку країни та її «ваги» у світовому господарстві і торгівлі. Розміри квот переглядаються щоп'ять років.

Виконавчим органом МВФ є Директорат. Він складається із шести членів, яких ставлять держави з найбільшими квотами, і 16 членів, яких обирають за географічним показником. Дорадчим органом є Тимчасовий комітет Ради керуючих. До його складу входять міністри фінансів 22 країн.

Для надання кредитів МВФ висуває країнам-боржникам певні політичні та економічні умови, які потім доводиться втілювати у програмах модернізації економіки.

Таблиця 1.1 Функції МВФ

Головні функції МВФ	Опис
Нагляд	МВФ опікується економічним і фінансовим станом кожної держави-члена та здійснює регулярні політичні консультації з країною-членом, як правило, раз на рік, з метою оцінки її економічного стану та вироблення подальшої політики.
Фінансова допомога	МВФ виділяє кредити своїм державам-членам, коли їх спіткають проблемами з платіжним балансом, аби

	поліпшити процес корекції та повернути економічну стабільність країн-членів шляхом різноманітних позик.
Технічна допомога	МВФ також надає технічну допомогу, аби допомогти державам-членам зміцнити їхній потенціал для вироблення і втілення ефективної політики у чотирьох сферах, а саме: 1) грошово-кредитній та фінансовій політиці; 2) фінансовому законодавстві; 3) статистичних даних; 4) фіскальній політиці та управлінні.

Джерело: складено автором за матеріалами [16].

Зазвичай ці програми охоплюють заходи, щодо сфери зовнішньої торгівлі, бюджетно-податкової та кредитно-грошової політики, цінового механізму, міжнародних кредитних та валютно-розрахункових відносин. А робиться це задля зменшенням державних витрат, підвищення податків і процента ставки позики, а також зміни валютного курсу тощо.

У МВФ існує кілька видів кредитів. Кредити, які надаються у рамках резервної позиції держави у МВФ. Аби покрити дефіцит платіжного балансу, держава може одержати кредит у Фонді, а саме: позику в іноземній валюті в обмін на валюту національну строком до 3–5 років.

В межах 25 % квоти держава може одержувати кредити без обмежень. Такий кредит не має перевищувати 200 % квоти.

Кредити, які виділяються понад резервну частку. Позики надаються після попереднього моніторингу Фондом валютно-економічного стану держави та виконання вимог МВФ стосовно здійснення стабілізаційних заходів.

Стабілізаційні програми МВФ мають на меті зменшення внутрішніх кредитів, бюджетних витрат та заробітної плати. Вони спричиняють зниження темпів економічного зростання, що, як правило, протирічить національними інтересам країни-позичальника. Проте отримання позики у МВФ надає можливість позичальникам розраховувати на істотні кредити у приватних

банках.

МВФ має неабиякий вплив у міждержавному управлінні валютно-кредитних валютно-кредитних відносин. Згідно з Бреттон-Вудською угодою, Фонд мав упорядковувати валютні курси, себто регулювання і підтримування сталості паритетів країн-членів (у золоті чи то доларах). Без дозволу Фонду держави не мали права зміни паритети валют понад 10 % і відхилятися при проведенні операцій від паритету понад $\pm 1\%$ (з грудня 1971 р. – понад $\pm 2,25\%$) [16].

Згідно зі статутом МВФ, країни-члени мусили на онові фіксованих валютних курсів упроваджувати в обіг валюти за поточними операціями та здійснювати політику щодо цілковитого скасування валютних обмежень. Утім дійсність виявилася жорстокішою: ці положення не змогли виконати більшість країн. Скажімо, валютні обмеження відмінили тільки 60 країн-членів МВФ.

Слід зазначити, що членство держави у МВФ є неодмінною умовою при набутті членства у Міжнародному банку реконструкції та розвитку, а також для одержання пільгових кредитів у Міжнародній асоціації розвитку.

Також фінансові ресурси МВФ скеровуються на допомогу державам-членам, котрі намагаються здолати негаразди у платіжному балансі, та для сприяння зменшенню наслідків упровадження стабілізаційних програм. Пільгове фінансування відбувається у вигляді кредитів під низькі відсотки [16].

Не менш вагомою міжнародною організацією є Група Світового банку. Це багатостороння неурядова кредитно-фінансова установа. Її структуру формують п'ять інституцій: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР); Міжнародна фінансова корпорація (МФК); Міжнародна асоціація розвитку (МАР); Багатостороннє агентство з інвестиційних гарантій (БАІГ); Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних суперечок (МЦУІС). Світовий банк формують 189 країн-членів. Вони є акціонерами, що представлені Радою керуючих. Його функції полягають у виділенні

фінансування та консультуванні країн, що розвиваються, задля розвитку їхніх економік. Банк передусім діє як установа, що прагне здолати бідність, надаючи допомогу державам із середнім і низьким рівнем розвитку. Основною метою Світового банку є здобуття економічного і соціального прогресу через удосконалення економічної системи, створення нормального інвестиційного клімату, стимулювання та регулювання приватних іноземних інвестицій.

Варто зазначити, що Світовий банк і МВФ різняться тим, що останній переважно опікується питаннями короткотермінової фінансової стабільності у державах, натомість Світовий банк зосередився на середньо- та довготермінових проєктах в економіках держав-членів. Вочевидь, коли торкаємося теми фінансової стабілізації в Україні, то це питання, передусім, належить до компетенції МВФ [17].

Стосовно ж структурних та галузевих реформ, то тут насамперед з-поміж міжнародних фінансових установ слід виокремити Світовий банк. Саме він зосереджує свою діяльність на трансформаціях на мікрорівні, на проблемах приватизації, галузевих перетвореннях, реформуванні галузі енергетики, сільського господарства тощо.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) – є спеціалізованою установою ООН, міждержавною інвестиційною інституцією. МБРР засновано згідно з рішенням Міжнародної валютно-фінансової конференції у Бреттон-Вудсі. Банк почав функціонувати від 1946 р. Штаб-квартира МБРР знаходиться у Вашингтоні [17].

Початковою метою діяльності МБРР було стимулювання приватних інвестицій в країнах Західної Європи. З п'ятдесятих років МБРР почав орієнтуватись на країни Азії, Африки та Латинської Америки, бо в Європі процес повоєнної відбудови закінчився.

Метою діяльності МБРР є допомога країнам-членам у поступі їхніх економік через надання довгострокових запозичень і кредитів, гарантування інвестицій [18].

Право брати участь у діяльності банку мають виключно члени МВФ. Право голосу у МБРР залежить від обсягу внеску у його капітал. Вищим органом банку є Рада керуючих і Директорат як виконавчий орган. Очільником банку є президент. Сесії Ради МБРР проходять один раз на рік разом з МВФ. Право на членство у банку мають тільки члени МВФ. Голоси так само визначаються розміром квоти держави у капіталі МБРР. Членами МБРР є 155 країн, з-поміж них – і країни Великої сімки (США, Великобританія, Німеччина, Франції, Канада, Італія, Японія) [18].

Також джерелами ресурсів банку є збільшення облігаційних позик, насамперед на ринку США та Канади, і кошти від продажу облігацій. Переважну більшість своїх ресурсів банк одержує завдяки діяльності на міжнародних фінансових ринках. МБРР продає бони і гарантії заборгованості пенсійним фондам, корпораціям, іншим банкам, а також страховим компаніям і фізичним особам.

У своїй діяльності банк зосередився на макроекономічній стабілізації та інституційних змінах. Більш жваво МБРР діє в інституційній сфері, допомагаючи у здійсненні приватизації, упровадженні антимонопольних заходів та зміні форм власності. Позики виділяються до 20 років.

Деяка частина кредитів виділяється на поліпшення малорентабельних галузей із великим терміном окупності витрат (інфраструктура та сільське господарство). Без розвитку зазначених галузей економічне зростання в країнах, що розвиваються, буде неможливе. МБРР бере великий відсоток за кредити – майже на ринковому рівні.

МБРР виділяє кредити здебільшого строком до 20 років для розширення потужностей виробництва держав-членів банку під гарантії держав-членів банку. МБРР надає також гарантії за довгостроковими кредитами інших банків. Від середини вісімдесятих років МБРР збільшив частину кредитів у сільське господарство (до 20 %), на освіту та охорону здоров'я. Промисловий сектор отримує менше 15 % кредитів [18].

Останніми роками МБРР опікується урегулюванням зовнішнього боргу країн, що розвиваються. Орієнтовно третину кредитів він надає у формі спільного фінансування. Також надає структурні кредити на регулювання структури економіки та поліпшення платіжного балансу.

Кредити Світового банку є доволі зручним джерелом фінансування як дефіциту держбюджету, так і перебудови економіки нашої держави. На сьогодні фінансові умови Світового банку для України є більш вигідними, ніж решта зовнішніх джерел запозичення для України. Крім МБРР також було створено такі фінансові інституції:

- Міжнародна асоціація розвитку;
- Міжнародна фінансова корпорація;
- Багатостороння агенція гарантування інвестицій;
- Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів [19].

Міжнародну асоціацію розвитку (МАР) було створено як філію МБРР у 1960 р. задля збереження ролі економічно розвинених західних держав на країни, що розвиваються. Від 1986 р. МАР виділяє безвідсоткові кредити терміном до 40 років (до того було 50 років). МАР пропонує кредити урядам та приватним організаціям найбільш бідним країн, що розвиваються. За один рік МАР виділяє кредитів на суму понад 4 млрд дол. [20].

Міжнародна фінансова корпорація (МФК) створювалася за ініціативою США з метою заохочення інвестування приватним капіталом промисловості країн, що розвиваються. МФК дає кредити приватним підприємствам, що мають високу рентабельність без гарантій уряду. Термін кредитування від 5 до 15 років розміром у 20 % вартості проєкту. Рівень відсотків відповідає відсоткам, які є на міжнародних фінансових ринках. Статутний капітал МФК – традиційний – внески держав-членів, їхній розмір пропорційний частці внесків до МБРР. До участі у МФК допускаються лише члени МБРР [21].

Багатостороння агенція гарантування інвестицій (БАГІ) займається страхуванням капіталовкладень від політичного ризику від війни, зриву контрактів, експропріації тощо [22].

Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів (МЦУІК) було засновано у 1966 р. з метою залучення міжнародних інвестицій через створення умов припинення і врегулювання суперечок між урядами та зарубіжними інвесторами. Станом на 1997 р. членами МЦУІК було 128 країн [23].

Регіональні валютно-кредитні організації Спільного ринку. Ще одним видом фінансово-кредитних організацій є міжнародні регіональні банки розвитку, а саме:

Азійський банк розвитку;

Африканський банк розвитку (АфБР);

Міжамериканський банк розвитку (МБР);

Ісламський банк розвитку (ІБР).

Основна мета діяльності регіональних банків розвитку – поліпшення рівня життя громадян держав із низьким та середнім рівнем прибутків через надання їм прийнятних кредитів, що, зі свого боку, сприятиме покращенню економіки регіону. Регіональні банки фінансують програми та проєкти з економічного зростання регіонів, створюють передумови для залучення іноземних інвестицій у державах, де розташовані. Окрім цього, банки беруть участь у внутрішньому боргу та надають кредити під фінансування структурних змін в усіх сферах економіки [24].

Міжамериканський банк розвитку (МБР) було засновано 1960 р. у якості інвестиційного інституту з метою фінансування країн Латинської Америки. Його членами є 27 країн американського континенту та 17 нерегіональних країн-членів. Штаб-квартира банку знаходиться у Вашингтоні. Найвищим органом є рада керуючих, до якої кожна держава-член скеровує свого представника [25].

Ресурси банку традиційні – внески держав-членів та позикові кошти, мобілізовані на ринках позикових капіталів. Банк виділяє кредити урядам та приватним підприємствам, а також гарантії за кредитами уряду. Найбільшу кількість кредитів МаБР надав країнам «великої трійки» (Аргентина, Бразилія та Мексика). США мають у МаБР банку понад 25 % голосів, відтак без їхнього представника рада не може ухвалити вердикти. Ця обставина дає привід вважати, що МаБР практично перебуває під контролем промислово розвинутих країн.

Африканський банк розвитку (АфБР) бере початок своєї діяльності у 1966 р. До 1983 р. банк існував суто як панафриканська установа. Це і було його відмітною рисою серед аналогічних установ інших регіонів. У 1978 р. на сесії ради керівників АфБР ухвалили постанову щодо залучення у структуру банку неафриканських країн заради збільшення статутного капіталу, зважаючи на умову, що їм належатиме максимум третина суми статутного капіталу. Управління ж лишатиметься у регіональних членів, а кредити виділятимуться лише державам африканського континенту [26].

Азійський банк розвитку (АзБР) розпочав діяльність 1968 р. Біля витоків цього банку стоять 15 країнами. Його члени – країни азійсько-тихоокеанського регіону та СІЛА, Канада і 13 країн Західної Європи. У 1986 р. до членів АзБР долучилася КНР. Згідно зі статутом, регіональним членам має належати провідне місце у капіталі та у керівництві цією інституцією. Можливість пайовиків впливати на діяльність банку визначається їхньою участю у статутному капіталі. Згідно зі статутом, питома вага будь-якої країни-члена у капіталі банку не повинна перевищувати 0,5% її ВВП [27, 28].

АзБР, як й інші банки розвитку, кредитує тільки частину проєкту, іншій же частині гарантує за позиками з інших джерел. Відсотки за позиками встановлюються переважно на рівні ринкових ставок. Деяким державам надаються пільги. Термін погашення кредитів становить 10–30 років, за пільговими – до 40 років. Понад 60 % банк надає на розвиток інфраструктури.

Ця обставина створює умови для залучення приватного іноземного капіталу. Найбільшу кількість кредитів АЗБР надав п'ятьом країнам: Південній Кореї, Індонезії, Пакистану, Філіппінам і Таїланду.

Окрім цього існують інші регіональні та субрегіональні банки і фонди розвитку. Найвідоміші з-поміж них:

- Центрально-американський банк економічної інтеграції (Гондурас);
- Андська корпорація розвитку (Венесуела);
- Карибський банк розвитку (Барбадос);
- Фонд ОПЕК з Міжнародного співробітництва (Австрія);
- Ісламський банк розвитку (Саудівська Аравія);
- Арабський банк економічного розвитку Африки (Судан);
- Арабський фонд економічного та соціального розвитку (Кувейт та ін.)

У рамках Європейського економічного співробітництва працюють кілька регіональних міжнародних валютно-кредитних банків: Європейський фонд валютного співробітництва (ЄФВС), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та ін. [29].

Європейський фонд валютного співтовариства (ЄФВС) було створено у 1973 р. у межах Європейської валютної системи (ЄВС). Він виділяє кредити, аби покрити дефіцит платіжного балансу держав-членів ЄВС на умовах виконання цими державами програм зі стабілізації економіки. ЄФВС здійснює у межах ЄВС функції кредитно-розрахункового обслуговування держав-членів [30, 31].

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) заснували 1958 р. держави-члени ЄС. Банк створено з метою довгострокового (20–25 років) фінансування слабо розвинених регіонів, здійснення сумісних проєктів держав-учасниць тощо. На чолі банку перебуває рада керуючих, склад якої формують міністри фінансів країн-учасниць та Директорат. Великобританія, Німеччина, Франція та Італія посідають провідні місця у статутному капіталі банку, що становить близько 15 млрд євро [32].

ЄІБ спроможний залучати кошти на європейському та міжнародному фінансових ринках шляхом емісії облігацій. Переважно кошти скеровуються банком на розвиток енергетики, транспорту та телекомунікацій. Зазвичай кошти ЄІБ є додатковими, що залучаються позичальниками у проєкт. Кредит може покривати до 50 % вартості проєкту.

Окремо варто згадати фінансово-кредитні установи, які здійснюють фінансові операції в Європейському Союзі (ЄС). З-поміж них найвідомішим є Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), заснований 1958 р. згідно з Римською угодою з метою покращення фінансування проєктів у різних галузях економіки за допомогою позик та гарантій. Найбільше кредитів банк надає країнам ЄС на розвиток економічної інфраструктури, промисловості, сільського господарства та сфери послуг. Він підтримує економічну інтеграцію і створення спільного економічного простору в ЄС, а також неабияк опікується фінансуванням інвестиційних проєктів у галузях охорони довкілля та модернізації підприємств.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) – міжнародний банк, заснований двома міжнародними організаціями – Європейською комісією і Європейським інвестиційним банком. Банк налічує 42 країни-учасниці. Мета його створення це економічні реформами у Східній Європі. Місія ЄБРР – у створенні конкурентоздатної промисловості та виробленні взаємовигідних відносини між компаніями Сходу і Заходу Європи, виділення кредитів на потужні проєкти у галузі зв'язку, енергетики, транспорту та ін [33, 34].

Ефективна діяльність міжнародних валютно-фінансових організацій забезпечується через використання цілісного спектру сучасних методів фінансового та інвестиційного моніторингу, а також керування ризиками. Ефективність цих організацій значною мірою залежить від їхньої взаємодії з урядами-учасниками та державними організаціями. У підсумку інвестиційна діяльність цих фінансових установ, як правило, передбачає серйозне

співробітництво із національними експортно-кредитними агенціями, що здійснюють управління ризиками та страхування крупних міжнародних проєктів.

Тож в економічному сенсі трактування поняття, міжнародними фінансово-кредитними організаціями вважаються установи, що створені на базі багатосторонніх валютних відносин між державами світу. Їхня діяльність полягає у фінансуванні через позики і гранти економічного та соціального розвитку країн, що розвиваються. На сьогодні спільна система міжнародних фінансово-кредитних організацій дещо реформувалась і представлена широкою мережею великих регуляторів міжнародних валютно-фінансових та економічних відносин: мається на увазі Міжнародний валютний фонд та Світовий банк.

Висновки до першого розділу

1. Найбільш авторитетною міжнародною фінансовою організацією, як показала міжнародна практика, є МВФ. Метою існування цієї організації є здійснення регулювання валютно-кредитних відносин між державами, що є її членами, а також виділення їм грошової допомоги у скрутні часи, коли виникає дефіцит платіжного балансу. На практиці допомога здійснюється шляхом надання коротко- та середньострокових валютних кредитів. МВФ, як спеціалізована установа ООН, стала, по суті, основою міжнародної валютної системи. Тож можна констатувати, що міжнародні валютно-кредитні установи, зокрема Міжнародний валютний фонд, неабияк впливають на організацію світових кредитних відносин та підтримку стабільності міжнародних розрахунків. По-перше, діяльність організацій дає змогу регулювати та певною мірою стабілізувати світову економіку, забезпечуючи загалом безперебійне функціонування кредитно-фінансової сфери. По-друге,

валютно-кредитні установи світового статусу є зібранням для усунення негараздів, що трапляються у міждержавному співробітництві.

2. Виходячи із зазначеного в підрозділі роботи, можна зробити висновок, що у цілому до міжнародно кредитно-фінансових організацій можна віднести доволі довгу низку різноманітних організацій. З-поміж них неабияк виокремлюється Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), Світовий Банк, що включає Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародну асоціацію розвитку (МАР), Міжнародну фінансову корпорацію (МФК), Багатостороннє агентство з інвестиційних гарантій (БАГІ), різні регіональні банки, зокрема та інші МФО. Фінансово-кредитними організаціями вважаються установи, що створені на базі багатосторонніх валютних відносин між державами світу.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЛІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1. Динаміка функціонування міжнародних кредитно-фінансових організацій у світовій економіці

Міжнародна валютно-фінансова система швидко змінюється і постійно розвивається, це пов'язано з тим, що деякі моменти, котрі відповідають за функціонування постійно коригуються. Багатьом факторам впливу піддатлива валютно-фінансова система, і це фактори є негативними. Наприклад, застосування санкціонованих заходів, погіршення ситуації у політичному та геополітичному аспекті, прояви економічної кризи.

Для забезпечення належного розвитку валютно-фінансової системи, варто приділяти увагу саме регулюванню її діяльності. Питаннями регулювання займається Міжнародний валютний фонд (МВФ). Як зазначалось раніше, це світова організація головне завдання якої – це забезпечення стабільності міжнародної валютно-фінансової системи, що відображає стан світової економіки взагалі. Мета МВФ – створення належних умов як фінансової так і економічної стабільності у державах-членах МВФ, опікування стабільності валюти цих держав, покращення механізму товарообміну і послуг, та загального економічного росту [35, с. 83-90].

Оскільки, МВФ це не окремо існуюча організація, котра видає кошти на розвиток, стабілізацію валюти, тощо, варто розглянути структуру МВФ.

Структура МВФ складається з двох блоків:

перший блок – це внески держав в уставний капітал МВФ відповідно до квот;

другий блок – кредитна лінія держав та Центральних банків цих держав, тобто це запозичені фінансові ресурси.

Квоти – це основні елементи фінансової структури управління МВФ. Кожна квота відображає узагальнено відображає становище держави у світовій економіці відносно інших країн, виражають квоти у спеціальній одиниці виміру (розрахункова одиниця) – спеціальні права запозичення (SDR). На даному рисунку наведено основні країни-тримачі квот у МВФ [36].

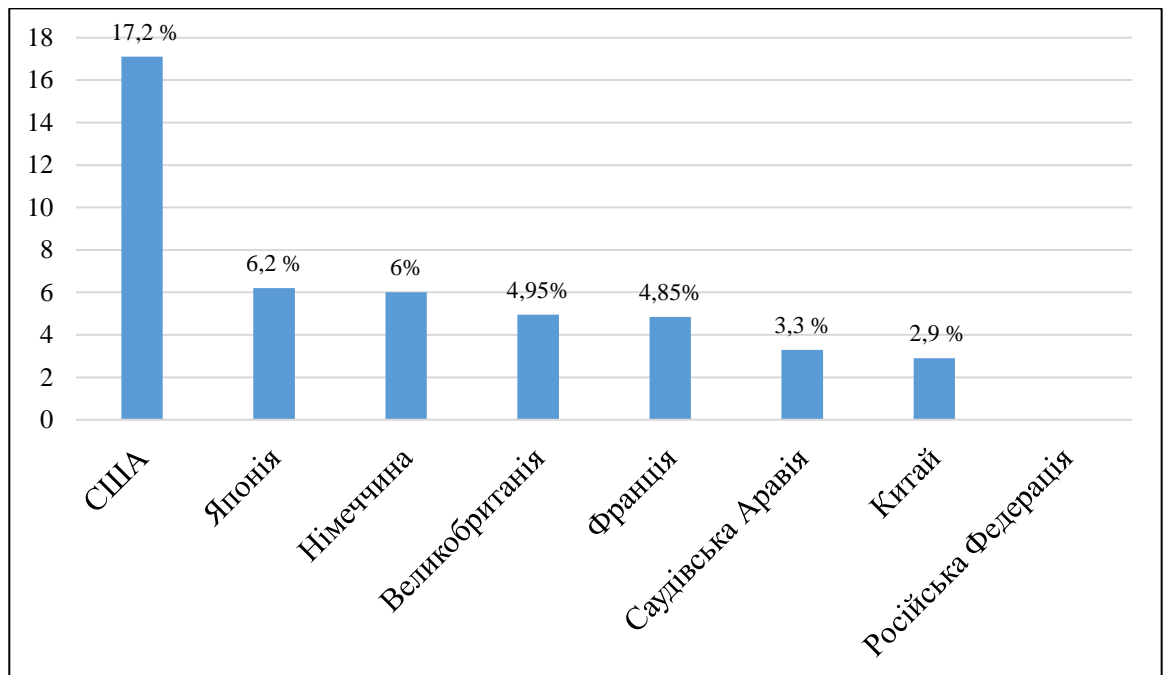

Рис. 2.1. Найбільші країни-тримачі квот у МВФ

Джерело: складено автором за матеріалами [36]

На (рис. 2.1) видно, що США – є лідером, країна що має найбільшу кількість голосів у МВФ при схваленні рішень, але не зважаючи на це питома вага США при наступному перегляді повинна скоротитися з 17,1 до 16,4%, що в свою чергу наблизить країну до втрати «блокуючого пакета» у МВФ. Разом з цим, США повинен збільшити капітал МВФ зі свого боку на 60 млрд дол. США. У 2021 році за оцінкам Світового банку частка США у світовому ВВП опустилась до 14,6%, тоді як у 2020 році – 22%. Країни Європи, Німеччина та Франція, отримували непропорційно великі кредитів [36].

Окрім, квот, мають місце багатосторонні та двосторонні угоди, котрі доповнюють квоти, та відіграють майже вирішальну роль в отриманні

підтримки, котра надається країнам- членам МВФ під час кризи. На (рис. 2.2) наведено загальну структуру ресурсів МВФ.

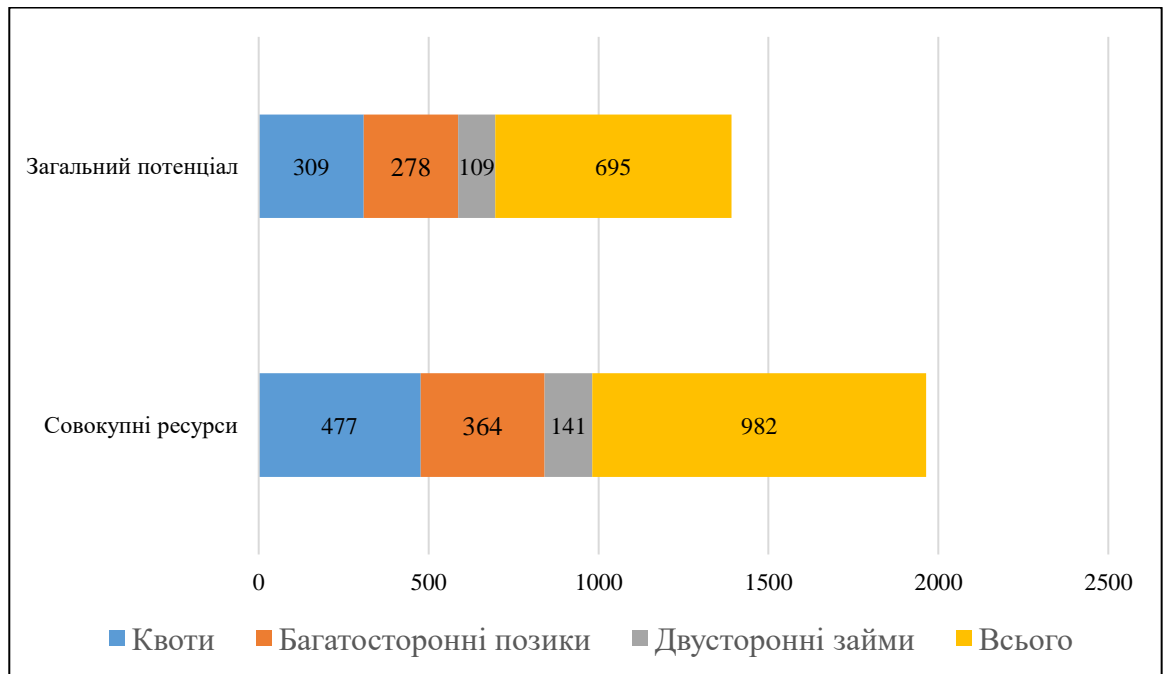

Рис. 2.2 Загальна структура ресурсів МВФ станом на 30.06.2023, млрд. (СПЗ/ SDR)

Джерело: складено автором за матеріалами[36]

Поточний загальний обсяг ресурсів МВФ становить близько 982 млрд. СПЗ, що дозволяє йому надавати кредити на суму близько 695 млрд. СПЗ (приблизно 932 млрд. доларів США) станом на грудень 2023 року [36].

Багатосторонні угоди про позики є другою лінією захисту, після квот. Квоти – перша лінія захисту. В межах багатосторонніх угод деякі держави-члени та організацій готові надати МВФ додаткові позикові ресурси з метою вирішення проблем, що постають перед міжнародною валютною системою. У січні 2021 року набуло чинності рішення про реформу багатосторонніх позик, в результаті якої розмір їх подвоївся і став складати - 361 млрд СПЗ (482 млрд доларів США) на період з 2021 по 2025 рік [36].

Двусторонні угоди – це третя лінія захисту. З початку світової фінансової кризи МВФ уклав кілька двосторонніх угод про позики, щоб

забезпечити задоволення потреб своїх держав-членів у фінансуванні. Країни-члени приймають зобов'язання надання ресурсів у рамках двосторонніх угод про позики. У 2020 році Виконавча рада МВФ затвердила новий раунд на загальну суму 139 млрд. СПЗ, або 185 млрд. доларів США.

Важливо розуміти, що така світова організація, як МВФ є важливою для всієї міжнародної фінансової системи. Саме фінансова система є основою для руху капіталу, стійкого зростання, обмін товарами та послугами. З метою ефективного функціонування, важливо враховувати як потреби світової економіки так і окремо взятих країн. МВФ приділяє достатньо уваги розробленню механізмів регулюванню співпраці з різними країнами. Співпраця ґрунтується на функціонуванні кредитного механізму, основні кредитні механізми МВФ наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 21. Кредитні механізми МВФ

Назва кредитного механізму	Сутність	Термін дії програми
Stand-by» (SBA)	Допомога у вирішенні короткострокових проблем платіжного балансу країни.	12-24 місяці
Гнучка кредитна лінія (FCL)	Допомога для країн з високими і стабільними економічними показниками, зваженою фінансовою політикою й успішним досвідом реалізації політики.	Межі 12-24 місяців.
Лінія превентивної підтримки і ліквідності (PLL)	Допомога для країн зі стабільними економічними показниками, котрі зумовлені економічною політикою.	від 6 місяців до 2 років
Механізм розширеного кредитування (EFF)	Допомога країнам у вирішенні середньо- і довгострокових проблем, пов'язаних із платіжним балансом, з потребою проведення економічних реформ. Проблеми в галузі виробництва, торгівлі, ціноутворення.	3-4 роки
Інструмент швидкого фінансування (RFI)	забезпечує швидкий доступ до фінансової допомоги тим країнам, які стикнулися із терміновими потребами для збалансування платіжного балансу, зокрема внаслідок воєнних конфліктів.	повний термін погашення 10 років
Кредитний механізм (ECF)	Надання допомоги за нульовою процентною ставкою, найбільшій країнам, які мають тривалі труднощі з дефіцитом платіжного балансу.	з пільговим періодом 5½ років і повним терміном погашення 10 років

«Standby» (SSF)	Надання фінансової підтримки найбільшій країнам, що мають короткострокові труднощі з урегулюванням платіжного балансу.	Пільговий період 4 роки і повним терміном погашення - 8 років
Механізм швидкого кредитування (RCF)	Забезпечення швидкої фінансової допомоги з мінімальною кількістю вимог для найбільшій країн світу, яким потрібно негайно підтримати платіжний баланс.	Пільговий період 5½ року і повний термін погашення 10 років

Джерело: складено автором за матеріалами [36]

На рисунку 2.3 наведено динаміку використання кредитних механізмів МВФ.

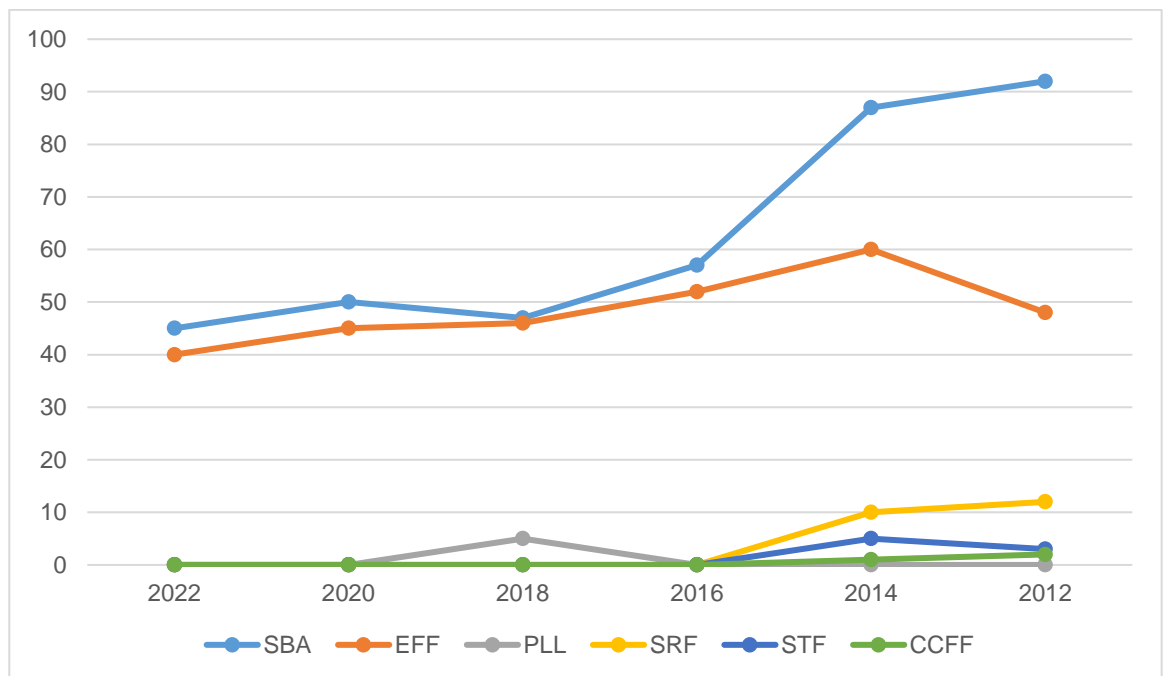

Рис. 2.3. Динаміка використання кредитних механізмів МВФ

Джерело: складено автором за матеріалами [36]

З наведеного рисунку 2.3 видно, що деякі механізми зовсім втратили свою актуальність щодо використання. А такі як SBA, та EFF навпаки, набули актуальності. Допомога надається при настанні потреби, МВФ не видає кошти під проекти, а частіше при кризи, причин появи кризи безліч, з наведеного (рис. 2.4), видно, що з роками обсяги кредитування МВФ постійно зростають, особливо це спостерігається у кризах глобального масштабу.

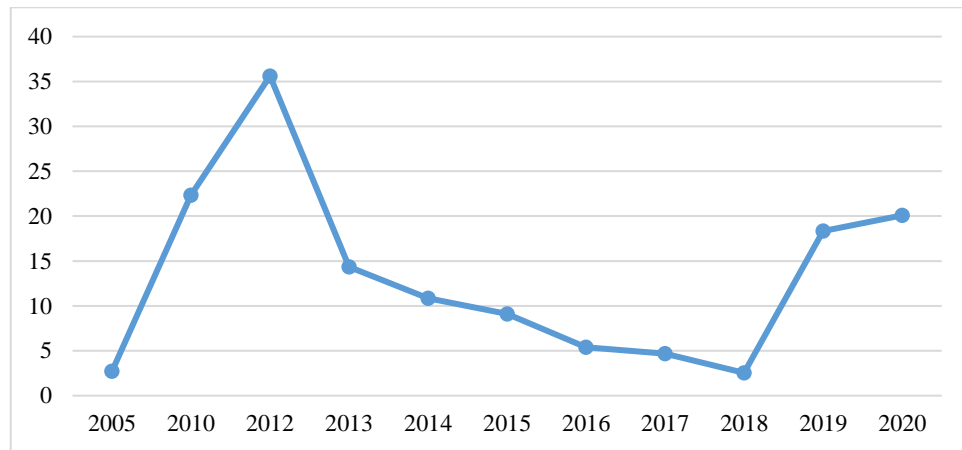

Рис. 2.4 Динаміка змін обсягу виданих кредитів МВФ, млрд. СПЗ, 2005-2020 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [36]

З наведеного видно, що видача кредитів, а саме збільшення обсягів скачкообразно та різко змінюється. Починаючи з 2020 року спостерігається найбільше підвищення заборгованості з часів Другої світової війни, за якого обсяг світового боргу збільшився до 226 трлн доларів США, оскільки світ зіткнувся з глобальною кризою у сфері охорони здоров'я та глибокою рецесією. Згідно з останніми оновленнями бази даних МВФ щодо світового боргу, обсяг світового боргу збільшився на 28 процентних пунктів, досягнувши у 2020 року 256 відсотків ВВП.

Країни, котрі мають розвинену економіку мали явище різкого зростання дефіциту у бюджеті, бо сталось різке «ковідне» падіння доходів. Вимушено вживали бюджетних заходів через поширення COVID-19.

Окрім, Міжнародного валютного фонду, питаннями підтримки країн активно займається Світовий банк [37, 38, 39].

Світовий банк надає кредити двох видів, по-перше, це кредити інвестиційні та кредити цільового призначення на розвиток.

Основна відмінність Світового банку від МВФ, в тому що Світовий банк надає кредити під конкретні проекти, а МВФ надає фінансову підтримку, які постраждали від криз, створюючи умови для відновлення стабільності.

Вартість наданих коштів	49256	42453	45652	49396
МБРР (Міжнародний банк реконструкції та розвитку)				
Вартість зарезервованих коштів	29325	22512	23075	24 195
Вартість наданих коштів	22638	18012	17452	20135
МАР (Міжнародна асоціація розвитку)				
Вартість зарезервованих коштів	16785	19350	24015	22936
Вартість наданих коштів	13896	12314	14395	17550
Міжнародна фінансова корпорація				
Вартість зарезервованих коштів	11811	11345	11723	8925
Вартість наданих коштів	9863	10812	11125	9085
Трастові фонди				
Вартість зарезервованих коштів	2645	2875	2979	2945
Вартість наданих коштів	2536	2810	2975	3452
Багатостороння агенція з гарантування інвестицій				
Обсяг страхового покриття	5548	5362	4890	4250

Джерело: складено автором за матеріалами [37, 38, 39]

З наведено видно, що кредити на реалізацію проектів по досягненню цілей розвитку надаються шляхом виділення фінансових ресурсів із зарезервованих задалегідь.

Зарезервовані кошти МБРР (Міжнародного банку реконструкції та розвитку) можна розділити за тематичними напрямками, наприклад, такі: економіко-політичний у 2019 році складала 1125 млн. дол. США, у 2020 році - 1368 млн.дол.США.; охорона навколишнього середовища й раціональне використання природних ресурсів у 2019 році - 10 502 млн. дол. США, 2020 рік - 8126 млн. дол. США; розвиток людських ресурсів й гендерної рівності у 2019 році – 6642 млн.дол.США, у 2020 році - 7222 млн. дол. США. [37, 38, 39].

Міжнародний банк реконструкції та розвитку видає кредити, це зазвичай на до 20 років з метою розширення. Нарощування виробничих потужностей країни, котрі є членами банку, і кредитування здійснюється під гарантію уряду держав.

Таким чином, окреслені міжнародні фінансові організації розробляють, узгоджують, реалізують кредитні інструменти з метою допомоги подолання складних, кризових ситуацій, врегулюванні платіжного балансу. Кожна з окреслених міжнародних фінансових організацій відіграє свою особливо важливу роль у регулюванні світової валютної системи.

2.2. Особливості співпраці сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій у світовій економіці

В умовах стрімких змін, прагнення до світового лідерства, перед всією світовою економікою стоїть питання підвищення економічного зростання. Постання цього питання провокує проблема яка пов'язана з впливом міжнародних кредитно-фінансових організацій на темпи економічного зростання.

Результатом глобалізації є поява багатьох нових суб'єктів світової політики. Становлення глобальної економіки ґрунтується на посиленні фрагментації світу. А саме розширення простору технологічно передових країн із високим рівнем життя, розриви соціального, економічного, технологічного розвитку регіонів постійно поглиблюються.

Посилення конфлікту соціально-економічного характеру, і система таким чином стає більш складною та нестійкою, динамічною та непередбачливою.

Сучасний стан фінансової архітектури занадто складний та має суперечливий характер, інструменти регулювання МВФ та МБРР нездатні протистояти проблемним питанням, котрі пов'язані з фінансами. З цієї причини спостерігається поживлення дискусії про роль МВФ та МБРР у світовій економіці, а саме мова йде про перебудову та реформи існуючої системи. На сьогоднішній день, країни, котрі мають більше квот, а це країни з розвинутою

ринковою економікою, мають найбільшу кількість голосів у МВФ, вони і приймають рішення. [37, 38, 39]

Як зазначалось раніше, з метою досягнення економічної стійкості, перед МВФ постає першочергове завдання – це відстеження економічних показників країн-членів МВФ, та обов'язкове попередження про загрози чи виникнення проблем, та паралельно з цим надання консультативної підтримки з реформуванням економіки та надання фінансової допомоги.

Світовий банк спрямовує вектори своєї діяльності на боротьбу з бідністю, забезпечення сталого розвитку та зростання, бере на себе обов'язок проводити політику з подолання кризових явищ.

Рішення, котрі приймаються у МВФ та Світовому банку задовольняють інтереси фінансового та комерційного спрямування країн, котрі мають найбільший вплив, і далеко не в повній мірі задовольняють інтереси країн, котрі мають проблеми у сфері екології, бідності, тощо [37, 38, 39].

Ні у МВФ, ні у Світового банку не вдалось визначити слабкі місця та ризики виникнення останньої фінансової кризи. Ситуація складна і неоднозначна, на (рис. 2.6) наведено динаміку обсягу державного боргу. З наведеного видно, що наявна помітна різниця в обсязі боргу між країнами. На країни з розвинутою економікою та Китай у 2020 році припало понад 90 відсотків збільшення заборгованості, що складає 28 трлн доларів США. Країни змогли наростити обсяги державного боргу та борг приватного сектору під час пандемії завдяки низьким відсотковим ставкам, заходам центральних банків (у тому числі великим покупкам державних боргових зобов'язань) та добре розвиненим фінансовим ринкам. Однак більшість країн, що розвиваються, знаходяться на протилежному боці фінансової прірви, бо вони стикаються з обмеженнями доступу до фінансування і підвищеними відсотковими ставками по позиках.

Таким чином, маємо дві наявні тенденції розвитку. Країни з розвинутою економікою мають зростання бюджетного дефіциту, бо вони вживали масштабних бюджетних заходів через поширення COVID-19.

Країни з ринком, що розвивається, і країни, що розвиваються, з низьким рівнем доходів, мають проблему жорсткого обмеження фінансування, але наявні суттєві відмінності між країнами. Питома вага Китаю -26 % зростання світового боргу. На країни з ринком, що формується (крім Китаю) і країни з низьким доходом припала невелика частка збільшення світового боргу, приблизно 1–1,2 трлн доларів США на кожну, в основному внаслідок підвищення державного боргу. Проте країни з ринком, що формується, і країни з низьким доходом також мають підвищені коефіцієнти заборгованості через значне падіння номінального ВВП у 2020 році [39].

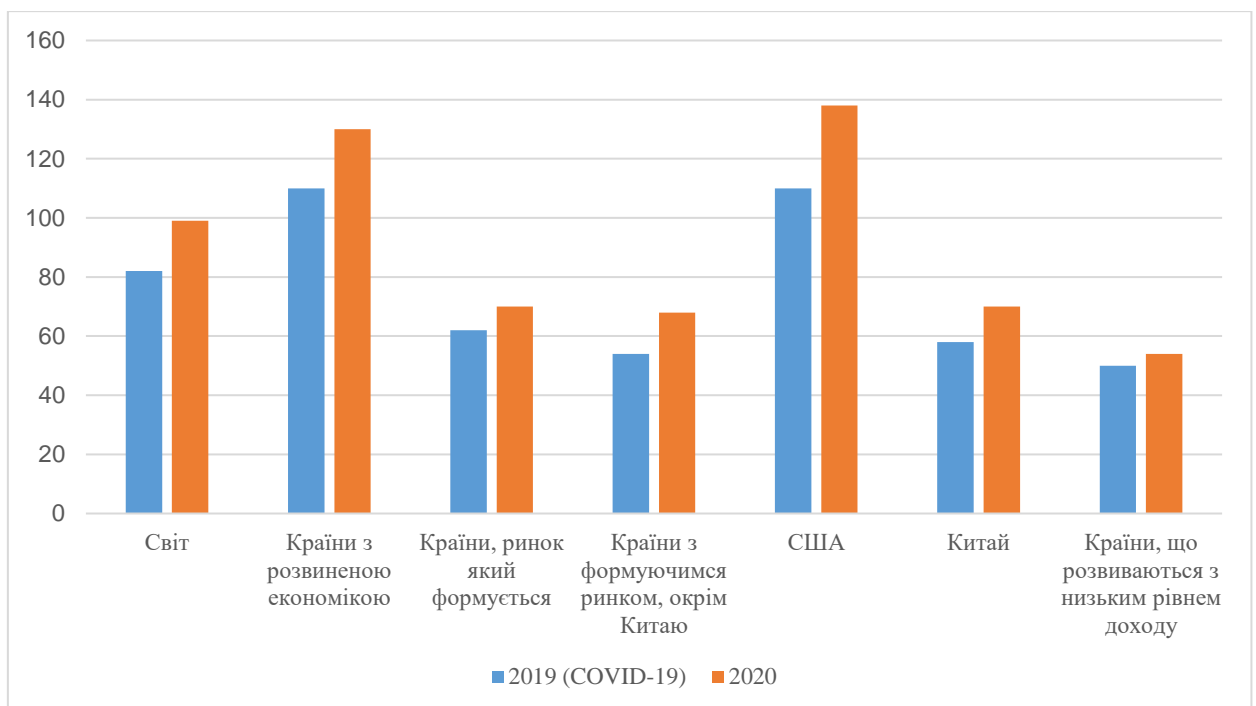

Рис. 2.6 Обсяг державного боргу у відсотках до ВВП

Джерело: складено автором за матеріалами [37, 38, 39]

Міжнародні фінансово-кредитні організації відіграють доволі важливу роль, саме вони концентрують, перерозподіляють фінансові ресурси, надані кредити стають джерелом фінансування країн. Які обсяги кредитів були отримані країнами від різних міжнародних фінансових інституцій наведено на (рис. 2.7).

З наведено видно, що найбільшим позичальником є Індія, країна позичила майже 4 млрд дол. США, друге місце за обсягом боргу належить Індонезії борг – 2,5 млрд дол. США, Колумбія – 2,1 млрд дол. США, Україна має борг у розмірі – 1,56 млрд дол. США.

Окрім МБРР, до групи Світового банку належить така фінансова організація, як Міжнародна асоціація розвитку (МАР). На (рис. 2.8) наведено – країни, котрі мають найбільші позики у 2022 році [37].

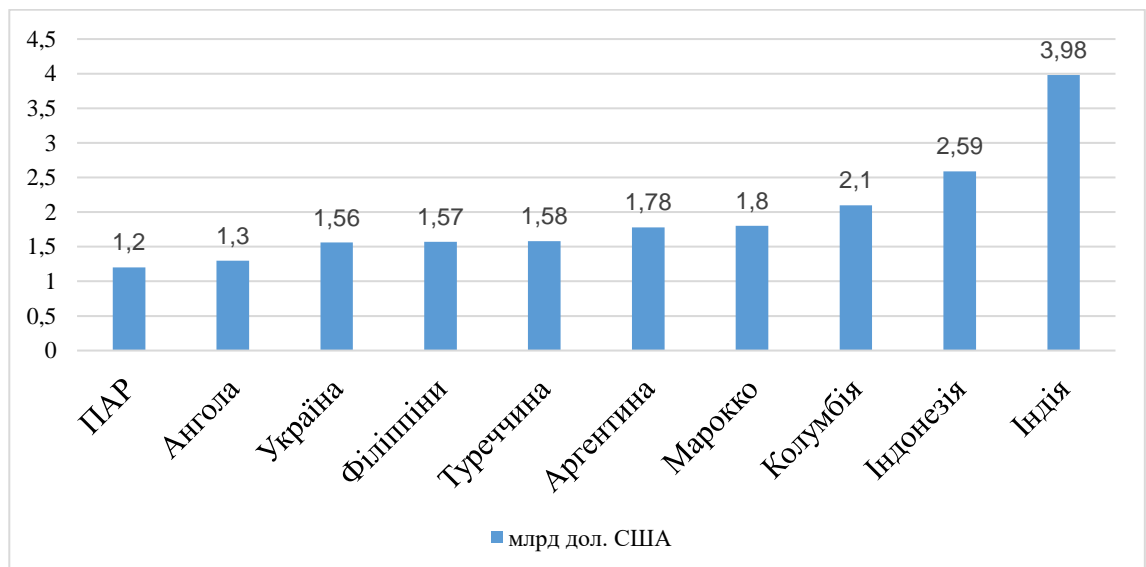

Рис. 2.7 Найбільші позичальники Міжнародного Банку Реконструкції та Розвитку (МБРР), 2022 р.

Джерело: складено автором за матеріалами [37]

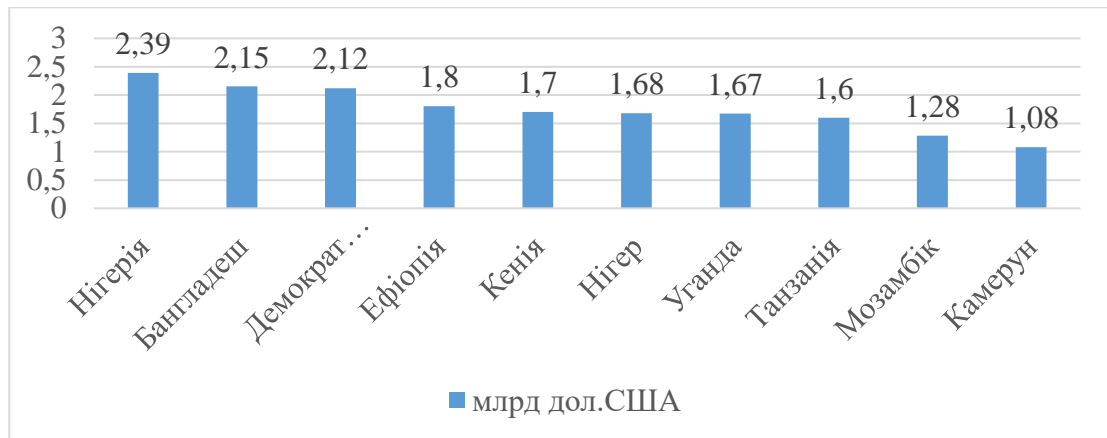

Рис. 2.8 Найбільші позичальники Міжнародної асоціації розвитку (МАР), 2022 р.

Джерело: складено автором за матеріалами [39]

З наведено на рисунку видно, що найбільшим позичальником є Нігерія, обсяг позики складає 2,3 млрд дол. США, Бангладеш- 2,1 млрд. США, серед найкрупніший, але з найменшою позикою є Камерун – 1,08 млрд дол. США, Україна зовсім не потрапила до цього переліку.

Також до серед фінансових організацій міжнародного масштабу є таке поняття як зарезервовані кошти та надані, до зарезервованих коштів належать, кошти котрі відповідна організація має в розпорядженні та вона може їх надати у користування. Надані кошти, це ті, котрі безпосередньо були передані у розпорядження країни-позичальника.

Кожна з організацій спеціалізується на фінансуванні країн певної групи, наприклад МБРР кредитує переважно країни з середнім рівнем доходу та платоспроможні країни з низьким рівнем доходу, МАР кредитує при наданні пільгового кредиту найбільш бідні країни світу. Міжнародна фінансова корпорація, представляє позики підприємствам, котрі здійснюють свою діяльність у країнах, що розвиваються. На (рис. 2.9) наведено обсяги зарезервованих коштів та наданих у користування Світовим банком у період 2018-2022 роки [37, 38, 39].

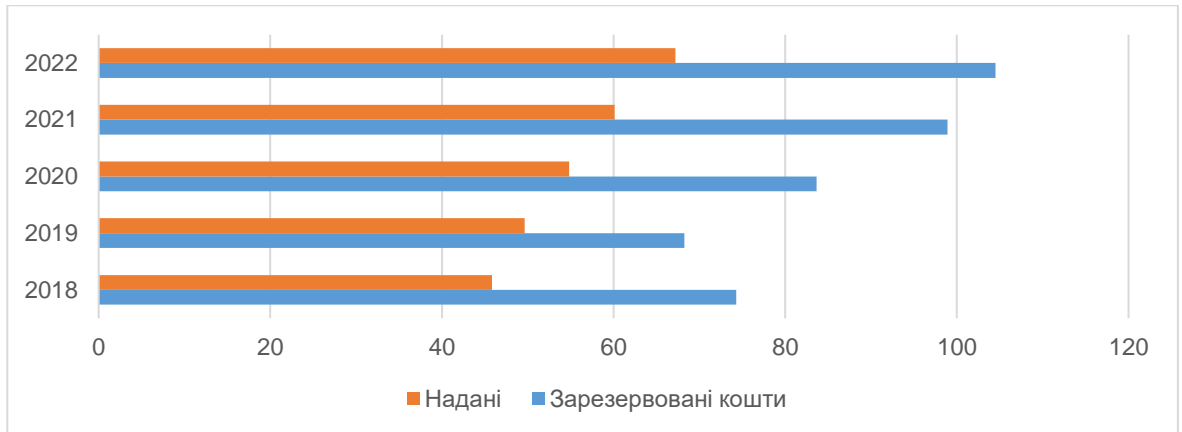

Рис. 2.9 Обсяги зарезервованих коштів та наданих у користування Світовим банком у період 2018-2022 роки. млрд дол. США.

Джерело: складено автором за матеріалами [38, 39]

У 2018 році група Світового банку зарезервувала для країн-партнерів 74,27 млрд. дол. США, надала – 45,72 млрд. доларів. У 2019 році сума зарезервованих - 68,11 млрд дол. США, а надали – 49,4 млрд. У 2020-му для партнерів Світового банку було зарезервовано - 83,55 млрд дол. США, надали – 54,37 млрд. дол. США. У 2021 році зарезервовано групою Світового банку – 98,83 млрд. дол. США, надано – 60,6 млрд дол. США.

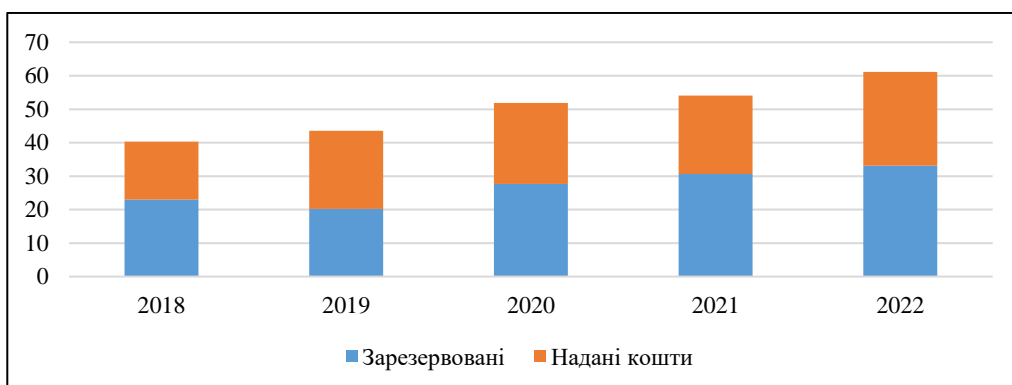

Рис. 2.10 Обсяги зарезервованих коштів та наданих у користування МБРР, 2018-2022 рр, млрд дол. США.

Джерело: складено автором за матеріалами [37]

На рисунках наведено обсяги зарезервованих та наданих коштів, такими утворюючими організаціями Світовий банк, як Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Трастові фонди та Міжнародна фінансова корпорація у період 2018-2022 роки.

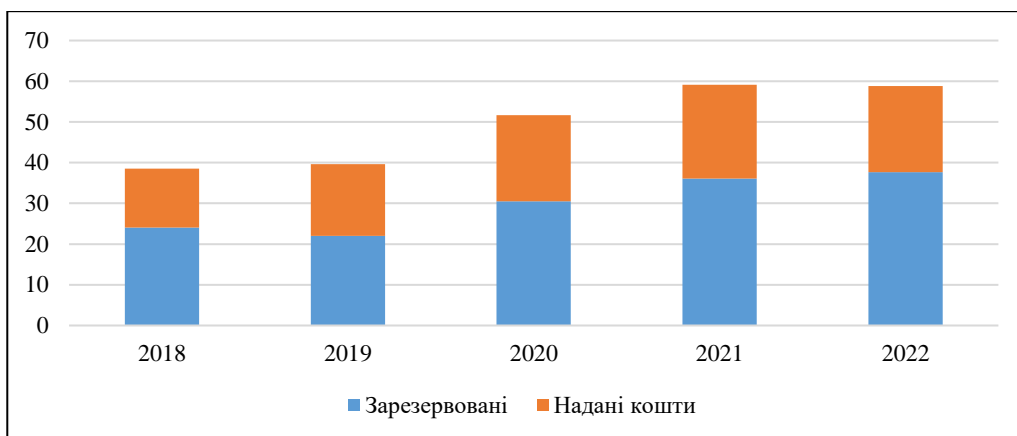

Рис. 2.11 Обсяги зарезервованих коштів та наданих у користування МАР, 2018-2022 рр, млрд дол. США.

Джерело: складено автором за матеріалами [37]

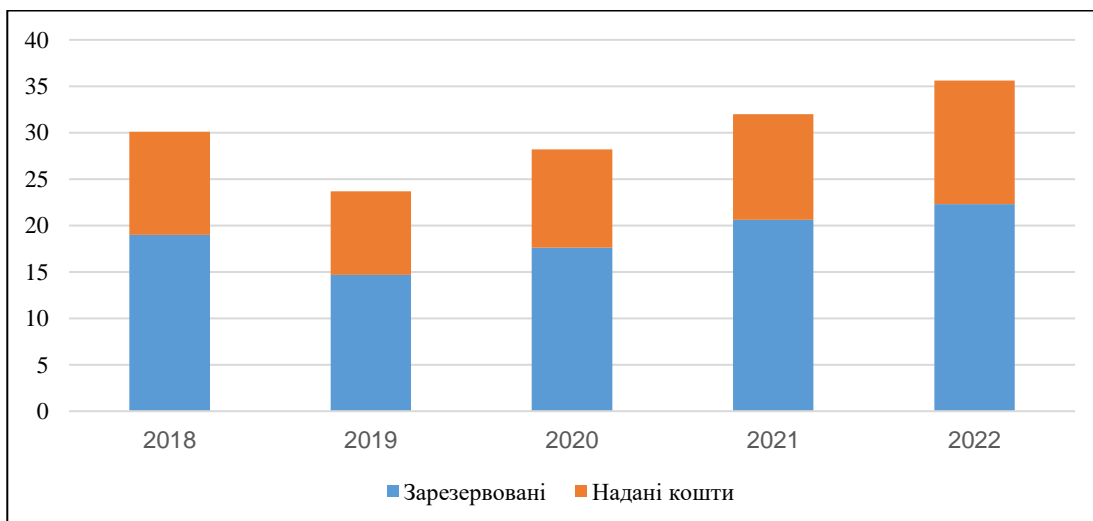

Рис. 2.12 Обсяги зарезервованих коштів та наданих у користування МФК, 2018-2022 рр, млрд дол. США.

Джерело: складено автором за матеріалами [39]

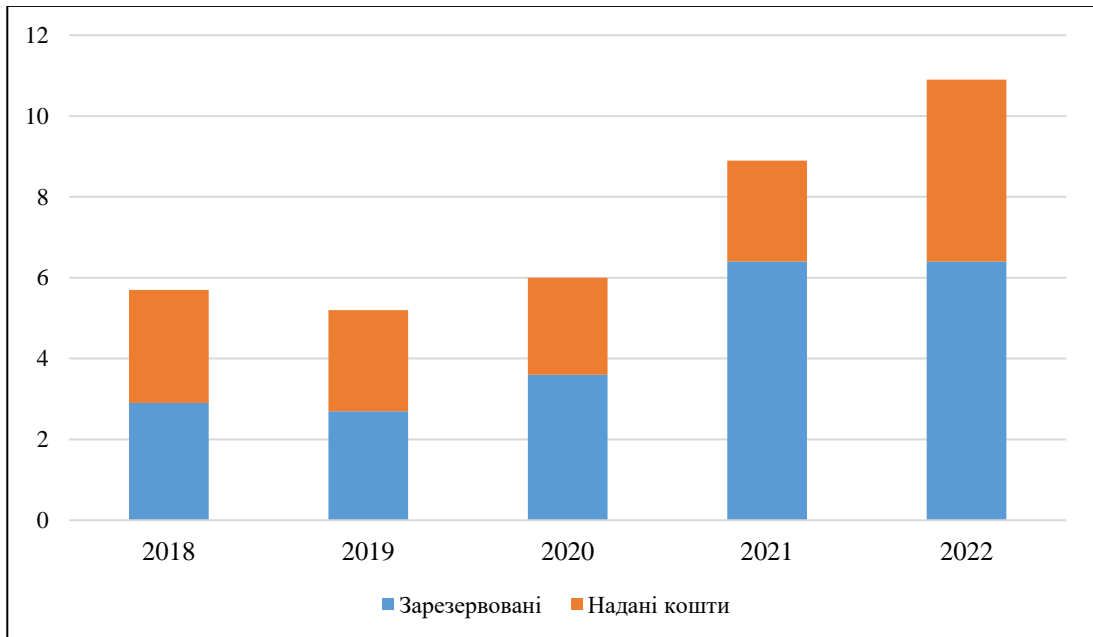

Рис. 2.13 Обсяги зарезервованих коштів та наданих Трстовими фондами, 2018-2022 рр, млрд дол. США. [39, 43]

З наведених даних на рисунку X18-X21, варто звернути увагу, що, надані кошти зазначений інституцій із загального обсягу зарезервованих, надані країнам-найкрупнішим позичальникам, котрі відображено на рисунку X16 та X16, Індія, Нігерія, Камерун, Мозамбік.

З наведено, бачимо, що резервується більший обсяг коштів ніж надається, але фрагментація допомоги посилюється зменшенням обсягу операцій, які фінансуються донорами. МБРР активно опікується питаннями на користь для конкретних секторів або тем.

Наприклад, на такий тематичний напрям, як економічна політика було виділено у 2019 році -1 363 млн.дол. США, а вже у 2023 – 4 164 млн. дол. США, сума збільшилась втричі; охорона навколишнього середовища у 2019 році – 8 514 млн.дол. США, у 2023- 18 412 млн.дол. США, у 2,5 рази обсяг зарезервованих коштів збільшено; розвиток гендерної рівності 2019 рік – 7 227 млн. дол. США, 2019 рік – 12 066 млн. дол. США; соціальний розвиток та

захист 2019 рік- 2 455 млн. дол. США, 2023 рік – 4 520 млн.дол. США; розвиток сільської місцевості 2019 рік- 6 515 млн.дол. США, 2023 рік – 14 275 млн. дол. США. [51, 52].

МБРР, це найбільший багатосторонній банк розвитку у світі, котрий надає гарантії, механізми управління ризиками, консультативні послуги, та безумовно позики тим країнами, котрі мають середній рівень доходу. У таблиці 2.3 наведено обсяги зарезервованих та наданих коштів за регіонами світу за період 2019-2023 фінансові роки.

Таблиця 2.3 Обсяги зарезервованих та наданих коштів МБРР за регіонами світу за період 2019-2023 роки, млн. дол. США

Регіон	2019		2020		2021		2022		2023	
	З.к.	Н.к.	З.к.	Н.к.	З.к.	Н.к.	З.к.	Н.к.	З.к.	Н.к.
Південна Африка	315	159	1715	934	1526	325	2909	2441	2364	1690
Західна та центральна Африка	505	532	10	155	501	135	5846	261	564	161
Південна Азія та Тихоокеанський регіон	4030	5050	4775	4675	6752	4440	5974	5439	6636	4350
Європа та центральна Азія	3750	2210	5705	3104	4600	3623	9403	4580	10162	4833
Латинська Америка та Карибський басейн	5700	4850	6780	5800	9468	8745	4155	8911	9825	8216
Близький Схід та Північна Африка	4875	4795	3425	2420	3975	2764	4852	3407	4698	2964
Південна Азія	4012	2600	5655	3158	3654	3665	4781	3129	1325	3290
Всього	231087	20196	28065	20248	30476	23696	33072	28168	38572	25504

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Фрагментація допомоги посилюється зменшенням обсягу операцій, які фінансуються донорами. Середній розмір гранту офіційної допомоги з метою розвитку (ОПР) за останні два десятиліття скоротився вдвічі: з 1,6 мільйона

доларів США у 2000 році до всього лише 0,8 мільйона доларів США у 2021 році. Таке дроблення грантів на більш численні та дрібні частини створює непропорційний тягар для країн, що розвиваються, з нижчим рівнем доходів і обмеженими можливостями.

Зростання вертикальних фондів значно збільшило фінансові потоки в конкретні сектори та тематичні області, які мають високий пріоритет особливо для країн-донорів. Це підкреслює втрачені можливості та потенціал для більшої збалансованості у стратегічному розподілі дефіцитних пільгових ресурсів.

Окрім, МБРР, є ще Міжнародна асоціація розвитку (МАР), вона має унікальну гібридну фінансову модель, вона здатна збільшувати кожен долар донорського внеску у три-чотири рази. Наприклад, це забезпечить перетворення 4 доларів пільгового фінансування за кожний 1 долар, обіцяний на адаптацію до зміни клімату.

Тематичні напрями зарезервованих коштів МАР різняться з тематичними напрямками МБРР, наприклад, сільське господарство 2019 рік – 2 796 млн.дол. США, а у 2023 році – 4 700 млн.дол. США., освіта – 2019 1 767 млн.дол. США, 2023 рік – 2168 млн.дол. США; енергетична галузь 2019 рік – 3 469 млн. дол. США, 2023 рік- 3355 млн. дол. США; транспорт – 1 709 млн.дол. США, 2023 рік – 2 305 млн. дол. США, тощо [37, 48, 49].

Бачимо, що МАР спрямовує кошти більш на конкретизовані сектори, ніж МБРР.

Але з іншої сторони, зменшення фрагментації могло сприяти створенню більш ефективної та дієвої системи надання допомоги, яка справді принесе користь країнам, що розвиваються, укрупнення можливо йшло на користь.

Допомогло б подолати проблеми, пов'язані з конкуренцією за ресурси та мобілізувати більший обсяг ресурсів для ефективного вирішення глобальних проблем розвитку.

Варто приділити увагу, результатам, котрі країни досягли при отриманні коштів для розвитку на реалізацію різних програм, проектів, від різних банків, асоціацій, котрі належать до Всесвітнього банку.

Албанія провела поточний ремонт 1 336 км доріг, це забезпечення 70 % вантажопотоку країни. Бангладеш вакцинував жителів у період 2020 -2022 року, кількість вакцин – 68 млн. одиниць. Бразилія, надала допомогу у зв'язку з пандемією 14 мільйонам сім'ям. Камбоджа: 2020-2021 роки майже 3 млн. учнів отримали підтримку у дистанційній освіті. Демократична Республіка Конго: 2017-2022 придбала підручники для 14 млн. учнів. Єгипет: 5 млн домогосподарств були охоплені програмами з надання грошової допомоги, що дозволило підвищити доступність продовольства, освіти та послуг охорони здоров'я.

Індія: для більш ніж 12 млн жінок із сільських районів підвищилася доступність послуг в області охорони здоров'я та харчування. Індонезія: понад 25 млн осіб отримали доступ до якісніших послуг водопостачання, а 26 млн осіб – до якісних засобів санітарії.

Нігерія: понад 7 млн осіб були підключені до мереж енергопостачання. Пакистан: податкові доходи бюджету провінції Хайбер збільшилися на 117 млн дол. США, або на 117 відсотків, що сприятливо позначиться на становищі 35 млн. людини.

Таджикистан: частка споживачів у Душанбе, які постачалися водою цілодобово, збільшилася з 57 відсотків до 94 відсотків. Танзанія: 37 млн людина були забезпечені основними послугами охорони здоров'я та харчування.

Україна: 3 червня 2022 року понад 13 млн людина, включаючи вчителів, медичних працівників, державних службовців та співробітників служб швидкого реагування, були охоплені програмами фінансової підтримки. Ще багато країн отримавши допомогу, змогли покращити якість життя населення [37, 38, 39].

Міжнародні кредитно-фінансові організації, зокрема Всесвітній Банк відіграє важливу роль, бо допомагає, підтримує та сприяє у вирішенні найбільш нагальних проблем в області розвитку, надаючи фінансові ресурси, працюючи в державному та приватному секторах. Діяльність таких організацій є безумовно корисною, і здійснюється в різних регіонах, секторах та галузях, щоб забезпечити досягнення відчутних результатів і вплинути на процес розвитку.

2.3. Пріоритети співпраці міжнародних кредитно-фінансових організацій з Україною

Україна співпрацює з низкою міжнародних кредитно-фінансових організацій (МФО). Вона наразі входить до міжнародних фінансових організацій, як-от Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, а також Чорноморський банк торгівлі та розвитку. Нині основними позичальником нашої держави є Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, а також уряди 40 держав.

Співробітництво України і МВФ на сьогоднішній день має ключове значення, оскільки кредитування держави протягом війни є надзвичайним випадком. Починаючи з 2014 року, наша держава одержала від МВФ близько 13 млрд доларів США у межах трьох програм фінансування, ухвалених ще до широкомасштабного вторгнення. Ці кредити стали надзвичайно вагомими для забезпечення стабільності економіки та інвестиційної атмосфери під час воєнного стану.

Дуже важливим моментом є зовнішня підтримка, а саме фінансування, і для України ця проблема стає з кожним роком все гострішою. Покриття бюджетного дефіциту кожного місяця є нестача 5 млрд дол. США, і така ситуація склалась через збільшення воєнних видатків.

Проект бюджету 2023 року передбачав отримання від партнерів близько 38 млрд дол. США. З початку вторгнення Росії Україна отримала майже \$22

млрд допомоги, український уряд сподівається на ще близько \$13 млрд. Найбільшими донорами серед країн – США, Канада, Німеччина, серед інституційних інвесторів – Євросоюз, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк та Світовий банк. На (рис. 2.14) наведено обсяги допомоги Україні обіцяної та реально отриманої.

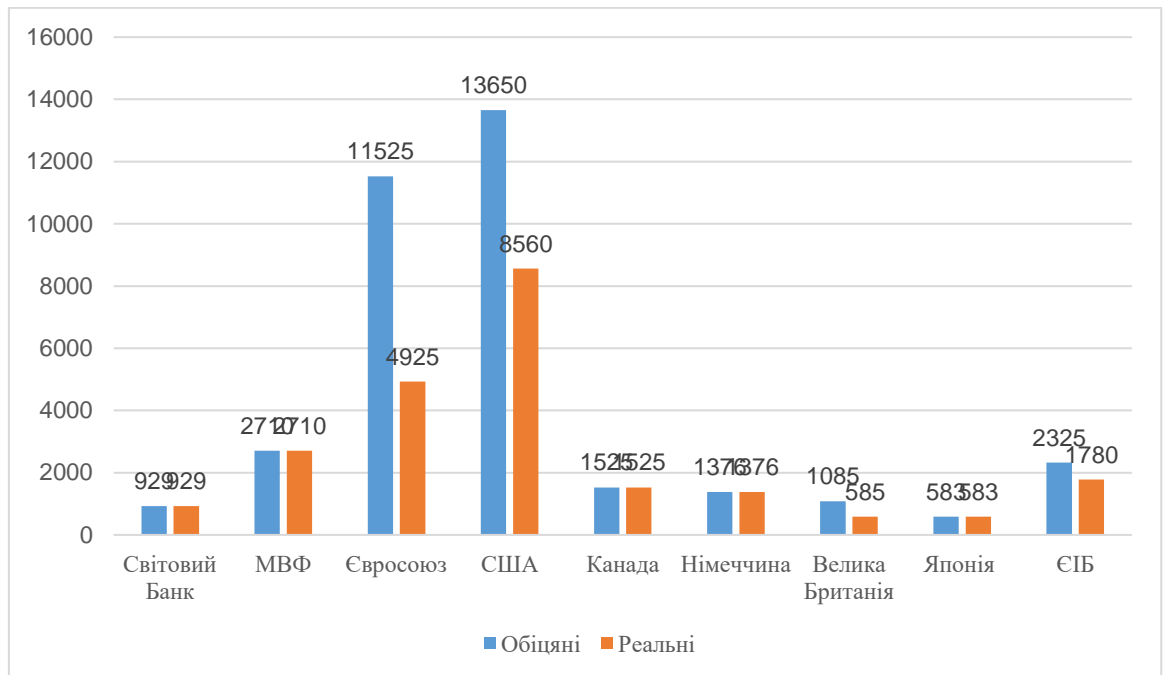

Рис. 2.14 Обсяги допомоги Україні від міжнародних організацій

Джерело: складено автором за матеріалами [40, 47]

Україна блискуче впоралася з Моніторинговою програмою із залученням Ради Фонду у першій декаді минулого року, що дало можливість розпочати розгляд умов цілковитої програми фінансування. Навесні поточного року Виконавча рада прийняла документ на чотири роки у межах Механізму розширеного фінансування (EFF) обсягом близько 16 млрд доларів США.

З наведеного видно, що МВФ дотримується своїх обов'язків, скільки обіцяно-стільки й надано. Але Україна разом з отриманням коштів, бере на

себе ряд зобов'язань, враховуючи обсяги надходжень та обсяг зобов'язання, варто звернути увагу на прогноз росту економіки України.

Всі очікування МВФ було узгоджено з урядом України, на протязі наступних 5 років, Україна зможе вийти на рівень 80% від ВВП 2021 року, це не райдушна перспектива тому, що основою зростання економіки, стануть саме витрати споживачів (споживчі витрати), у 2027 році вони досягнуть позначки 93% порівнюючи з 2021 роком [41].

Окрім МВФ, ініціювали і інші країни свою допомогу, і з (рис. 2.14) бачимо, що обсяг обіцяних коштів зазвичай вдвічі перевищує реально отримані. Розбіжності наявні від Європейського Союзу, бо зараз надано близько 25% від загальної анонсованого обсягу [42].

Можливо це пов'язано з рядом причин, однією з яких є аспект бюрократії, а саме перевірка ризиків, а під час воєнного стану врахувати їх доволі складно, узгодження, гарантії. Система допомоги розроблена для мирного часу, і всі ці прорахування кроків дуже погано спрацьовують в період війни.

Програма EFF 2023 стала однією з найбільших за обсягом ухваленого фінансування за весь час співробітництва України і МВФ – за понад 30 років наша держава отримала від Фонду понад 36 млрд дол. США. Цю програму буде скеровано на збереження сталої економічної і фінансової стабільності та сприяння реформам, що сприятимуть якнайшвидшому вступу в ЄС.

Основною завадою, що ставить під загрозу цілковите виконання узятих Україною зобов'язань, є надто висока невизначеність з боку нашої держави через війну. Тому програму поділено на два етапи реалізації – «воєнний» та «повоєнний».

Вирішальною метою першого етапу – 2023-2024 рр. – стало сприяння фіскальній, ціновій та фінансовій непохитності. Українська сторона зобов'язалася підтримувати і продовжувати реформи щодо зміцнення

управлінської системи та протидії корупції. Відтак у квітні 2023 року наша країна одержала перший транш – 2,7 млрд доларів США.

Основною метою другого етапу – 2024–2027 рр. – буде здійснення структурних реформ та стабілізація економіки, а також пришвидшення кроків, пов'язаних зі вступом до Євросоюзу.

Моніторинг поступу виконання програми матиме одинадцять переглядів, перші етапи яких відбуватимуться щоквартально. У такий спосіб координуватимуться та виправлятимуться помилки, що сприятиме здійсненню узгодженої мети.

Наприкінці минулого року МВФ зробив корекцію структурних маяків для України. Меморандум про економічну та фінансову політику у 2023 році мав 19 структурних маяків, але вже наприкінці року Фонд розширив кількість структурних дороговказів до 35-ти. На поточний момент із 23 структурних маяків 13 виконано вчасно, 4 було виконано з невеликою затримкою, 4 – нині у процесі виконання, ще 2-м маякам відстрочено терміни виконання.

Фіскальний сектор. Основоположною ідеєю є створення Національної стратегії доходів (НСД) у 2023 році, що стане вагомим фактором плану економічної стабілізації нашої країни на тривалий термін. Ця стратегія включає заходи з перегляду спрощеного режиму оподаткування, збільшення впливу інституцій податкової та митної служб, узгодження ПДВ та акцизних зборів зі стандартами ЄС, більшої активізації антикорупційних заходів і податкової реформи. Вважається, що усе вищезазначене сприятиме пришвидшенню повоєнної відбудови.

Також у планах – відновлення середньострокового бюджетного планування, що було запроваджено до початку повномасштабної війни, та підготовка Бюджетної декларації на 2025–2028 рр.

Антикорупційна політика. МВФ найчастіше ставить наголос на протидії корупції. У цьому секторі Україна повинна виконати свої першочергові зобов'язання до кінця 2023 року.

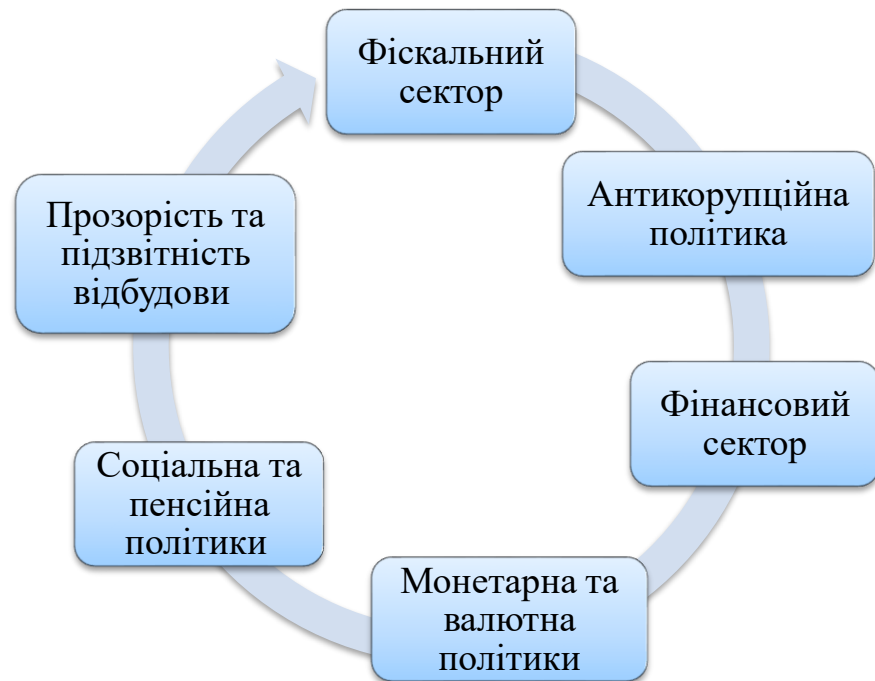

Рис. 2.15 Класифікація структурних маяків

Джерело: складено автором за матеріалами [43, 53]

Фінансовий сектор. Чи не найважливішим завданням у банківському секторі є здійснення НБУ ретельного моніторингу банків і оновлення стратегії розвитку фінансового сектору до середини нинішнього року. Також Кабмін має координувати проблеми націоналізації банків з МВФ [44].

Монетарна та валютна політики. Від початку повномасштабного вторгнення Кабмін утілює певні надзвичайні заходи з метою забезпечення стабільності цін та зовнішньої стабільності, а саме: зафіксував курс обміну валют та запровадив валютний контроль, але з можливістю поступового переходу до гнучкішого валютного курсу і послаблення валютного контролю.

Окрім цього Кабмін має намір уникнути емісії і «друкувати» гроші лише у крайніх випадках.

Соціальна та пенсійна політика. У Меморандумі передбачено істотні зміни системи соціального захисту нашої держави; йдеться про реформування

пенсійної системи та спрощення надання соціальної допомоги. Також розглядається можливість проведення реформ у галузі енергетики задля здійснення структурних реформ, що супроводжуватимуться підвищенням тарифів на газ та електроенергію, аби відшкодувати видатки вразливих домогосподарств.

Одним із першочергових завдань для уряду стало обов'язкове пенсійне накопичення, що має на меті створення рахунків для усіх працюючих громадян. Джерелами надходжень будуть внески роботодавців, держави та самих громадян. Проте впровадження нової системи на сьогодні перебуває у невизначеності.

Прозорість та підзвітність відбудови. У Меморандумі українська сторона пообіцяла здійснення повоєнної відбудови за найвищими стандартами щодо прозорості і підзвітності. Дані зобов'язань передбачають співробітництво із зарубіжними партнерами та ОГС з приводу використання національної системи електронних закупівель, узгоджених з міжнародними стандартами проведення тендерів. Використання передбачених коштів на відбудову піддаватимуться аудиту. Результати аудиту будуть оприлюднюватися.

Протягом 2023 року Світовий банк надав понад 16,5 млрд. дол. США екстреного фінансування, аби допомогти здолати наслідки війни для українського народу та економіки держави.

Домовленості із нашими партнерами на 2023 рік передбачали скерування до державного бюджету України 37 млрд доларів США, зокрема: грантів на 18 млрд доларів США, кредиту від ЄС на 18 млрд євро, а також від Світового банку 2 млрд доларів США на відновлення втрачених активів, зруйнованих підприємств та інфраструктурних об'єктів, що пришвидшить відновлення економіки [45].

Наші фінансові партнери впевнені, що наслідки російського вторгнення відчуватимуться дуже довго після війни через руйнацію виробничих

потужностей, замінування сільськогосподарських угідь та скорочення ринку робочої сили.

ООН, Єврокомісія та Світового банк зазначають, що збитки України через війну сягають 290 млрд дол. США.

Реконструкція та відновлення України оцінюється близько 411 млрд дол. США. Через це міжнародна фінансова підтримка нині має вирішальну роль у міцності економіки нашої країни [54].

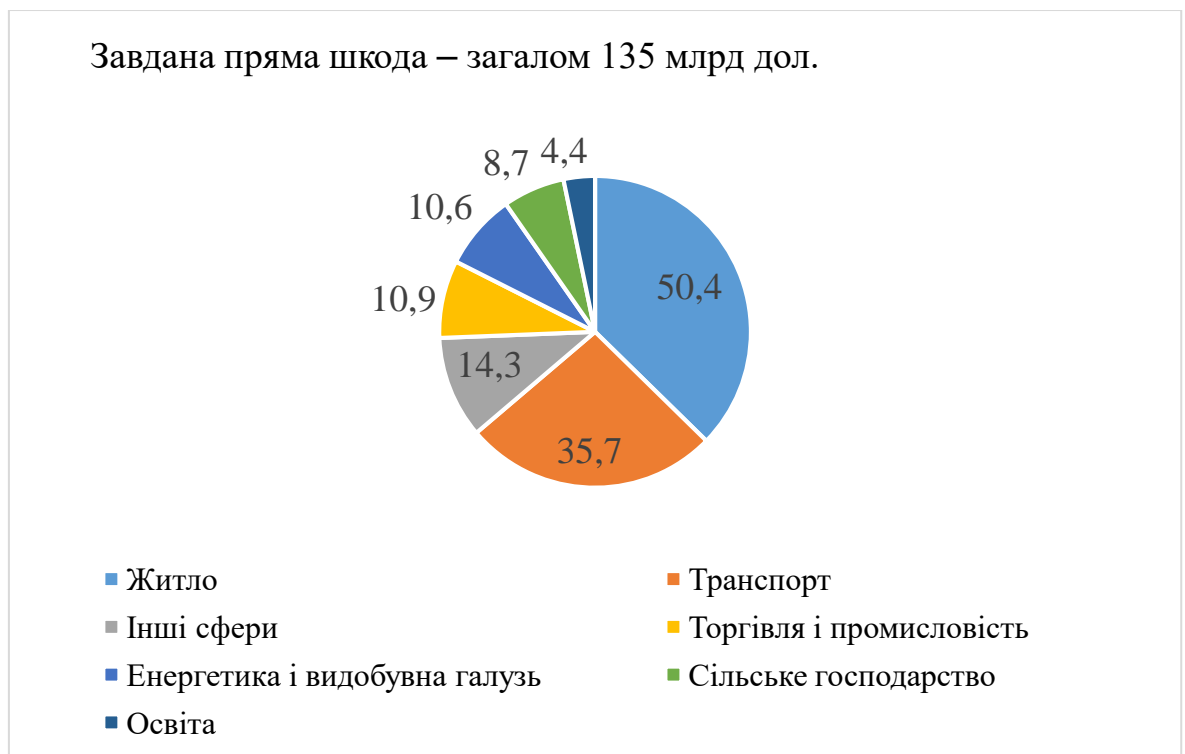

Рис. 2.16. Збитки у млрд дол. США

Джерело: складено автором [46, 53]

Від 2023 до 2027 року Україна мусить сплатити МВФ близько 11,5 млрд дол. США. Також за прогнозами фонду Україна повністю погасить заборгованість не раніше 2043 року, утім це можливо лише у разі, відсутності нового фінансування.

Враховуючи викладене, МВФ надає життєво важливе фінансування, рекомендації у реальному часі, провадить роботу з розвитку потенціалу і підтримує своїх держав-членів. У 2022 фінансовому році було затверджено екстрене фінансування для України на суму 1,4 млрд дол. і, на прохання кількох країн-членів МВФ, було створено спеціальний рахунок, який є для донорів безпечним механізмом направлення до України додаткової фінансової допомоги. Також здійснюється підтримка країн-сусідів України, які зазнали також не аби яких економічних збитків та держав-членів, які перебувають у вразливому стані або переживають конфлікт.

Економічні наслідки вторгнення Росії в Україну викликають ще один сильний збій у світовій економіці. Україні завдано величезної шкоди, але наслідки поширюються далеко за її межі. Але не дивлячись на ряд труднощів, перепонів, Україна гідна допомоги, та місця у міжнародному просторі цивілізованого світу.

Висновки до другого розділу

1. Тож з вищезазначеного можна констатувати, що валютно-фінансова система дуже піддається негативному впливу – як політичному і геополітичному, так і економічному. Згадані вище міжнародні фінансові організації розробляють, узгоджують та реалізують кредитні інструменти задля підтримки у подоланні складних кризових ситуацій та урегульовують платіжний баланс. Кожна зі згаданих міжнародних фінансових організацій виконує свою особисту важливу функцію в урегулюванні світової валютної системи.

2. Нині перед всією світовою економікою гостро стоїть питання підвищення економічного зростання, що пов'язано з впливом міжнародних кредитно-фінансових організацій на темпи економічного зростання. Глобалізація економіки базується на фрагментації світу і постійно

посилюється. Це спричиняє посилення соціально-економічного конфлікту, через що світова фінансова система стає більш складною, нестійкою і непередбачуваною. Наразі спостерігається збільшення уваги до питання перебудови існуючої системи та ролі в ній МВФ та МБРР.

3. Співпраця України з МВФ на сьогоднішній день має першочергове значення, оскільки кредитування держави під час війни є нагальною потребою. Кредити від МВФ стали одним із основних чинників, що забезпечують стабільність економіки та інвестиційного клімату. Наведені факти демонструють, що МВФ дотримується своїх зобов'язань, утім і Україна бере на себе низку зобов'язань, яких поки що вдається дотримуватися. План економічної стабілізації, що включає чимало заходів у фіскальній політиці, бюджетному плануванні, антикорупційній політиці, монетарній та валютній політиці тощо, вже незабаром матимуть позитивні зрушення.

ВИСНОВКИ

1. В ході дослідження було розкрито роль та значення сучасних міжнародних кредитно-фінансових організацій, як вагомого джерела зовнішніх фінансових ресурсів.

Найбільш авторитетною міжнародною фінансовою організацією, як показала міжнародна практика, є МВФ. Метою існування цієї організації є здійснення регулювання валютно-кредитних відносин між державами, що є її членами, а також виділення їм грошової допомоги у скрутні часи, коли виникає дефіцит платіжного балансу. На практиці допомога здійснюється шляхом надання коротко- та середньострокових валютних кредитів. МВФ, як спеціалізована установа ООН, стала, по суті, основою міжнародної валютної системи. Тож можна констатувати, що міжнародні валютно-кредитні установи, зокрема Міжнародний валютний фонд, неабияк впливають на організацію світових кредитних відносин та підтримку стабільності міжнародних розрахунків. По-перше, діяльність організацій дає змогу регулювати та певною мірою стабілізувати світову економіку, забезпечуючи загалом безперебійне функціонування кредитно-фінансової сфери. По-друге, валютно-кредитні установи світового статусу є зібранням для усунення негараздів, що трапляються у міждержавному співробітництві.

2. Виходячи із зазначеного в підрозділі роботи, можна зробити висновок, що у цілому до міжнародно кредитно-фінансових організацій можна віднести доволі довгу низку різноманітних організацій. З-поміж них неабияк виокремлюється Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), Світовий Банк, що включає Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародну асоціацію розвитку (МАР), Міжнародну фінансову корпорацію (МФК), Багатостороннє агентство з інвестиційних гарантій (БАГІ), різні регіональні банки, зокрема та інші МФО. Фінансово-кредитними організаціями вважаються установи, що створені на базі багатосторонніх валютних відносин

між державами світу.

3. Враховуючи викладене в даному підпункті можна констатувати, що валютно-фінансова система дуже піддається негативному впливу – як політичному і геополітичному, так і економічному. Згадані вище міжнародні фінансові організації розробляють, узгоджують та реалізують кредитні інструменти задля підтримки у подоланні складних кризових ситуацій та урегульовують платіжний баланс. Кожна зі згаданих міжнародних фінансових організацій виконує свою особисту важливу функцію в урегулюванні світової валютної системи.

4. Нині перед всією світовою економікою гостро стоїть питання підвищення економічного зростання, що пов'язано з впливом міжнародних кредитно-фінансових організацій на темпи економічного зростання. Глобалізація економіки базується на фрагментації світу і постійно посилюється. Це спричиняє посилення соціально-економічного конфлікту, через що світова фінансова система стає більш складною, нестійкою і непередбачуваною. Наразі спостерігається збільшення уваги до питання перебудови існуючої системи та ролі в ній МВФ та МБРР.

5. Співпраця України з МВФ на сьогоднішній день має першочергове значення, оскільки кредитування держави під час війни є нагальною потребою. Кредити від МВФ стали одним із основних чинників, що забезпечують стабільність економіки та інвестиційного клімату. Наведені факти демонструють, що МВФ дотримується своїх зобов'язань, утім і Україна бере на себе низку зобов'язань, яких поки що вдається дотримуватися. План економічної стабілізації, що включає чимало заходів у фіскальній політиці, бюджетному плануванні, антикорупційній політиці, монетарній та валютній політиці тощо, вже незабаром матимуть позитивні зрушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій. Навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. 226 с.
2. Фурман І. В., Підгірняк А. О., Паламар Я. С. Міжнародний валютний фонд в контексті співпраці з Україною: сучасний стан, ризики, перспективи. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2013. № 4(81). С. 275–285.
3. Колосова В. П. Міжнародні фінансові інституції в умовах фінансової глобалізації / В. П. Колосова // Дослідження міжнародної економіки. Збірник наукових праць. 2011. №1 (66). С. 238-246
4. Основні напрями підвищення ролі міжнародних фінансових організацій у регулюванні міжнародних економічних відносин / М. В. Кульбіда // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6(2). С. 31-36.
5. Hladchuk K. M. (2011), “Globalization in the global financial markets and its consequences”, Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy. Visnyk Derzhavnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku, vol. 3.4, pp. 15.21.
6. Патика Н. І. Міжнародні фінансові організації : [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Патика Н. І. ; за наук. ред. О. С. Власюка. Київ. : Університет «Україна», 2008. 219 с.
7. European Bank for Reconstruction and Development URL: <https://www.ebrd.com/ru/home.html>
8. Колосова В. Міжнародні фінансові інституції в умовах фінансової глобалізації. Дослідження міжнародної економіки : Зб. наук. пр. 2011. № 1 (66). С. 7-11.
9. Міжнародні фінансові організації у процесах економічної модернізації країн URL: http://iepjournals.com/journals/32-33/2020_5_Sidenko_Kulbida.pdf
10. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>
11. Міжнародні фінанси: Підручник / За ред. О.І. Рогача. Київ: «Либідь», 2003. 784с.
12. Міжнародні фінанси : Навчальний посібник / Л. А. Васютинська. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2017. 310 с.
13. Міжнародний Банк реконструкції та розвитку. Міжнародні валютно-кредитні відносини. Навч. Посіб. URL : <https://pidruchniki.com>
14. Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями. Урядовий портал.

URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?artid>

15. Банк міжнародних розрахунків (БМР). URL: <https://livingfo.com/bank-mizhnarodnykh-rozrakhunkiv-bmr/>
16. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org>
17. Офіційний сайт Групи Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org>
18. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку. URL: <https://www.ebrd.com>
19. Кульбіда М. В. Основні напрями підвищення ролі міжнародних фінансових організацій у регулюванні міжнародних економічних відносин // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»: наук. журнал. 2016. Вип. 6(2). С. 31-36.
20. Офіційний сайт Співтовариства всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій (Society for Worldwide Interbank Financial
21. Міжнародна фінансова корпорація (International Finance Corporation, IFC). URL: <https://pressroom.ifc.org/all/pages/PressDetail.aspx?ID=22169>
22. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobitnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>
23. Міжнародний центр врегулювання інвестиційних спорів (ICSID). URL: <https://www.international-arbitration-attorney.com/uk/the-international-centre-for-settlement-of-investment-disputes-icsid/>
24. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
25. Міжнародні організації: Навч. Посібник / За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 223 с.
26. Африканський банк розвитку. URL: <https://gmk.center/ua/news/afrikanskij-bank-rozvitku-zaklikaie-zvilniti-kraini-kontinentu-vid-cbam/>
27. Азійський банк розвитку. URL: <https://expro.com.ua/novini/azyskiy-bank-rozvitku-planu-u-2022r-stvoriti-fondi-dlya-rannogo-zakrittia-tes-v-region>
28. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2015/06/29/548561/>
29. Фінансові системи країн Африки. URL: <https://core.ac.uk/doload/pf/153582896.pdf>
30. Валютно-фінансова інтеграція в Європейському союзі. URL: https://e-learning.iir.edu.ua/pluginfile.php/5070/mod_book/chapter/1109/1_1ChugaievMonetaryFinancialIntegrationEU.pdf
31. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://bank.gov.ua>

32. Європейський інвестиційний банк URL: https://www.eib.org/attachments/lucalli/20220244_eib_at_a_glance_uk.pdf
33. Telecommunication). URL : http://www.swift.com/index_page?lang=en
34. European Bank For Reconstruction And Development European Bank For Reconstruction And Development. URL : <https://eba.com.ua/en/member/yebrr-yevropejskyj-bank-dlya-rekonstruktsiyi-ta-rozvytku/>
35. Зайцева А. С., Стародубова А. М. Проблема зовнішньої заборгованості у країнах ЄС. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. №70 С. 83-90.
36. Офіційний сайт фінансової, кредитної та організаційної діяльності Міжнародного валютного фонду (МВФ) URL : <https://www.imf.org>
37. Офіційний сайт фінансової, кредитної та організаційної діяльності МБРР та МАР. URL: <https://www.worldbank.org/annualreport>.
38. Офіційний сайт фінансової, кредитної та організаційної діяльності Всесвітнього Банку. URL : <https://data.worldbank.org>
39. Репозиторій відкритого доступу до баз даних. URL : <https://openknowledge.worldbank.org>
40. Офіційний сайт Міністерство фінансів України. URL : <https://www.mof.gov.ua/uk/>
41. Кульбіда М. В. Напрями вдосконалення співробітництва України та МВФ // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»: наук. журнал. 2019. Вип. 22(2). С. 50-54.
42. Кульбіда М. В. Роль міжнародних фінансових інституцій в міжнародній фінансовій архітектурі / Економіка, фінанси та управління: проблеми та сучасні шляхи розвитку: матеріали міжн. наук.-прак. конф. 108 (Львів, 25-26 грудня 2016). 2020. Ч. 1. С.17-19.
43. Офіційний сайт фінансової, кредитної та організаційної діяльності Міжнародного валютного фонду (МВФ). URL : <https://www.imf.org>
44. Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України» від 3 червня 1992 р. - 2402-XII. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>
45. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2018 - 2021 роки : розпорядження КМУ від 24.05.2018 № 415-р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
46. Про порядок підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проектів економічного та соціального розвитку України, що підтримуються МФО : постанова КМУ від 27.01.2017 № 70. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/70-2017-%D0%BF>.
47. Вонсович В.О. Вплив міжнародного кредитування на стан та перспективи розвитку економіки України : матер. II Всеукр. наук.-практ. 107 заочної конф. «Наука України.

Перспективи та потенціал» / В.О. Вонсович, В.Ю. Данилишин. Дніпро:ВГО «НоваОсвіта», 2012. С. 31.

48. Данилишин Б. М. Співробітництво з МВФ: проблеми та перспективи. URL : <https://dt.ua/macrolevel/spivrobotnictvo-z-mvf-problemi-i-perspektivi .html>

49. Клименко К. В. Зарубіжний досвід співробітництва з Міжнародним банком реконструкції та розвитку та Міжнародною асоціацією розвитку // Наукові роботи НДФІ, 2020. Вип. 1. С. 16-40.

50. Collins D. An Introduction to International Investment Law. Cambridge, Cambridge University Press, 2018. 366 p.

51. Filippini F., De la Torre A., Ize A. The Commodity Cycle in Latin America - Mirages and Dilemmas, LAC Semi-annual Report (April), World Bank, Washington, DC, 2017. 64 p.

52. Hale T., Held D., Young K. Gridlock: Why Global Cooperation Is Failing When We Need It Most. Cambridge: Policy Press, 2014. 377 p.

53. Україна та МВФ: URL : нова програма в умовах війни. URL : <https://iaa.org.ua/articles/ukrayina-ta-mvf-nova-programa-v-umovah-vijny/>

54. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. URL : <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>